

ЗЕЛЕНА КНИГА РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ

ТРАВЕНЬ – 2018

ОФІС ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

FORBIZ
Створення кращого
бізнес-середовища

ОФІС ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

info@brdo.com.ua, office@brdo.com.ua
+38 (044) 332 49 12, +38 (094) 832 49 12
Київ, вул. Хорива, 55-К
www.brdo.com.ua

Офіс ефективного регулювання BRDO заснований у листопаді 2015 року для сприяння ефективному регулюванню й поліпшенню економічної свободи в Україні (з пріоритетом для малого/середнього бізнесу). Саме з цією метою реалізуємо інклюзивний та відкритий процес оптимізації регуляторних відносин, який спонукає до взаємної довіри та партнерства держави й бізнесу.

Документ підготовлено експертами Офісу ефективного регулювання.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ:

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: Олексій Гончарук, Олександр Кубраков, Дмитро Горюнов

АВТОРИ: Ігор Самоходський, Олександр Шелест

ПРЕАМБУЛА

Написання зелених книг – це європейська практика організації обговорень із стейкхолдерами щодо наявних і актуальних проблем ринку, що описані в документі. Саме на вирішення цих питань має бути спрямована відповідна політика держави. Відповідно до Плану системного перегляду регуляторних актів у сфері інформаційних і телекомунікаційних технологій Офіс ефективного регулювання провів перегляд ринку криптовалют в Україні.

Проведення дослідження було ускладнене відсутністю офіційних даних, однак за наявною у відкритих джерелах інформацією, можна зробити висновок про надзвичайну поширеність та зростаючу динаміку криптовалют як у світі, так і в Україні, яка входить в топ-10 країн за поширеністю криптовалют. Однак особи, що здійснюють діяльність у сфері криптовалют, не здійснюють офіційну реєстрацію. Це пов'язано із юридичною невизначеністю, що несе ряд перепон для діяльності:

- ◆ проблеми з банківським обслуговуванням;
- ◆ ризики класифікації діяльності на ринку криптовалют як незаконної;
- ◆ невпевненість у можливості судового захисту прав щодо питань, пов'язаних із криптовалютами;
- ◆ невизнання смарт-контрактів правочином, здійсненим в електронній формі.

Для вирішення цих питань розробляються законодавчі ініціативи, однак їх ухвалення потребує значного часу. При цьому, як показав аналіз, можливе полегшення більшості проблем більш оперативно: для криптовалют характерні усі ознаки нематеріальних активів відповідно до чинного законодавства (тобто їх можна класифікувати як майно в рамках господарського законодавства і товар в рамках податкового). Для застосування такого підходу достатньо роз'яснень, наданих відповідними державними органами (перш за все Міністерством фінансів / Державною фіскальною службою).

Зазначений підхід дозволить прибрати або мінімізувати більшість існуючих ризиків, і дозволить максимально якісно провести розробку законодавчих ініціатив, в тому числі із врахуванням досвіду Європейського Союзу та зобов'язань, прийнятих Україною в рамках Угоди про Асоціацію.

Детальніше регулювання ринку криптовалют представлено у наведеній Зеленій книзі.

ЗМІСТ

ПРЕАМБУЛА	3
1. АНАЛІЗ РИНКУ	5
2. АНАЛІЗ ЧИННОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ	10
2.1 ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕЛІКУ ЕТАПІВ, З ЯКИХ СКЛАДАЄТЬСЯ ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ	11
2.2 АНАЛІЗ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТІВ РИНКУ	12
2.2.1 ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕЛІКУ АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ РИНОК	12
3. ОЦІНКА ВІДПОВІДНОСТІ ІСНУЮЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИМ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМ УКРАЇНИ	35
3.1 ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС РЕГУЛЮВАННЯ В ЄС	35
3.2 ОПИС ВІДМІННОСТЕЙ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ ВІД РЕГУЛЮВАННЯ ЄС	36
3.3 ЗМІСТ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПО УГОДІ ПРО АСОЦІАЦІЮ	36
4. ОПИС ОСНОВНИХ ПРОБЛЕМ ЗАІНТЕРЕСОВАНИХ СТОРІН (СТЕЙКХОЛДЕРІВ)	39
4.1 ПРОБЛЕМИ ЗАІНТЕРЕСОВАНИХ СТОРІН	39
4.2 ТРИ НАЙВАЖЛИВІШІ ПРОБЛЕМИ ТА ЇХ ПРИЧИНИ	45
4.3 КУРСИ ПОЛІТИКИ НА РИНКУ ТА ЇХ ОЦІНКА	46
4.4 ВИСНОВКИ	48
5. КОНЦЕПЦІЯ ПОЛІТИКИ	55
ДОДАТКИ	62
КЛАСИФІКАЦІЯ СПОСОБІВ РЕГУЛЮВАННЯ	62
КЛАСИФІКАЦІЯ НЕДОЛІКІВ РЕГУЛЮВАННЯ	63
ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА СКОРОЧЕННЯ	67
ПЕРЕЛІК ПЕРЕГЛЯНУТИХ РИНКІВ ТА ЗАПЛАНОВАНИХ НА ЦЕЙ РІК	68

1 | АНАЛІЗ РИНКУ

«Вид електронної валюти, що базується на принципах peer-to-peer дозволить проводити онлайн-платежі напряму від одного учасника до іншого без проходження через фінансові інститути. Цифровий підпис частково вирішує проблему, але основні переваги втрачаються, якщо все ще потрібна третя сторона, якій довіряють, для того, щоб попередити повторне використання коштів. Ми пропонуємо вирішення проблеми повторного використання шляхом запровадження мережі peer-to-peer¹».

Це витяг із Білої книги біткоїна, що вийшла у світ у 2008 році. У 2009 була створена перша криптовалюта – **біткоїн**, і з того часу було у світі створено близько **1800²** інших видів криптовалют.

Загалом можна сказати, що **криптовалюта** – це специфічний вид цифрового активу, функціонування якого забезпечується криптографічними методами.

За майже **10** років існування криптовалюти стали поширеними як у світі, так і в Україні. Точну кількість користувачів визначити неможливо, проте відповідно до даних окремих досліджень³ ще в 2017 році Україна входила в **топ-10** країн світу за кількістю користувачів криптовалют. Додатковим підтвердженням є поширеність криптовалют серед чиновників⁴: за останні роки **42** особи вказали в електронних деклараціях у власності криптовалюти, в тому числі **3** Народних депутати України.

Проте слід зазначити, коли мова йде про стейкхолдерів, офіційно можна назвати лише фізичних осіб, що володіють криптовалютами і здійснюють певні операції з ними. Нам не відомо про жодну зареєстровану юридичну особу, яка б проводила масштабну діяльність у сфері криптовалют в Україні. При цьому загалом серед стейкхолдерів-представників бізнесу слід виділити:

- ◆ криптовалютні біржі;
- ◆ онлайн-обмінники криптовалют;
- ◆ емітентів криптовалют;
- ◆ офлайн-обмінники криптовалют;
- ◆ майнери криптовалют.

Окрім того, оскільки криптовалютам притаманний ряд ознак грошей та фінансових інструментів, серед стейкхолдерів-державних органів слід виділити:

- ◆ Національний банк України;
- ◆ Міністерство фінансів України;
- ◆ Державну фіскальну службу України;
- ◆ Національну комісію, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг;
- ◆ Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку;
- ◆ Державну службу фінансового моніторингу України.

Також стейкхолдерами виступають громадяни-користувачі криптовалют.

1 Satoshi Nakamoto: Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System

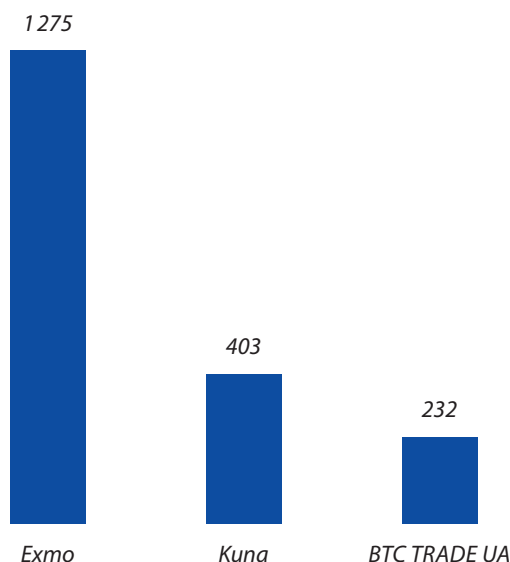
2 Financial Times

3 Forklog Research, Axon Partners: Правове регулювання криптовалютного бізнесу

4 Opendatabot

Одними з основних інституційних гравців на ринку є **біржі з обміну криптовалютами**. Обмін на гривню пропонують **три біржі: Kuna, Exmo та BTC TRADE UA**. При цьому Kuna та BTC TRADE UA здійснюють обмін криптовалютами лише на одну фіатну валюту – гривню, тоді як Exmo пропонує обмін також на долари США, євро, рублі та злоті.

ДОБОВИЙ ОБСЯГ ТОРГІВ ПАР КРИПТОВАЛЮТА / ГРИВНЯ НА ОСНОВНИХ БІРЖАХ, в еквіваленті тис. дол США

Дані coinmarketcap.com

Найпоширеніші валюти, популярні в Україні, збігаються із світовими: біткоїн та ефір. При цьому обсяг торгів останнім в гривні навіть більший, за російський рубль.

МІСЯЧНИЙ ОБСЯГ ТОРГІВ ОСНОВНИМИ КРИПТОВАЛЮТАМИ З ІНШИМИ ВАЛЮТАМИ¹

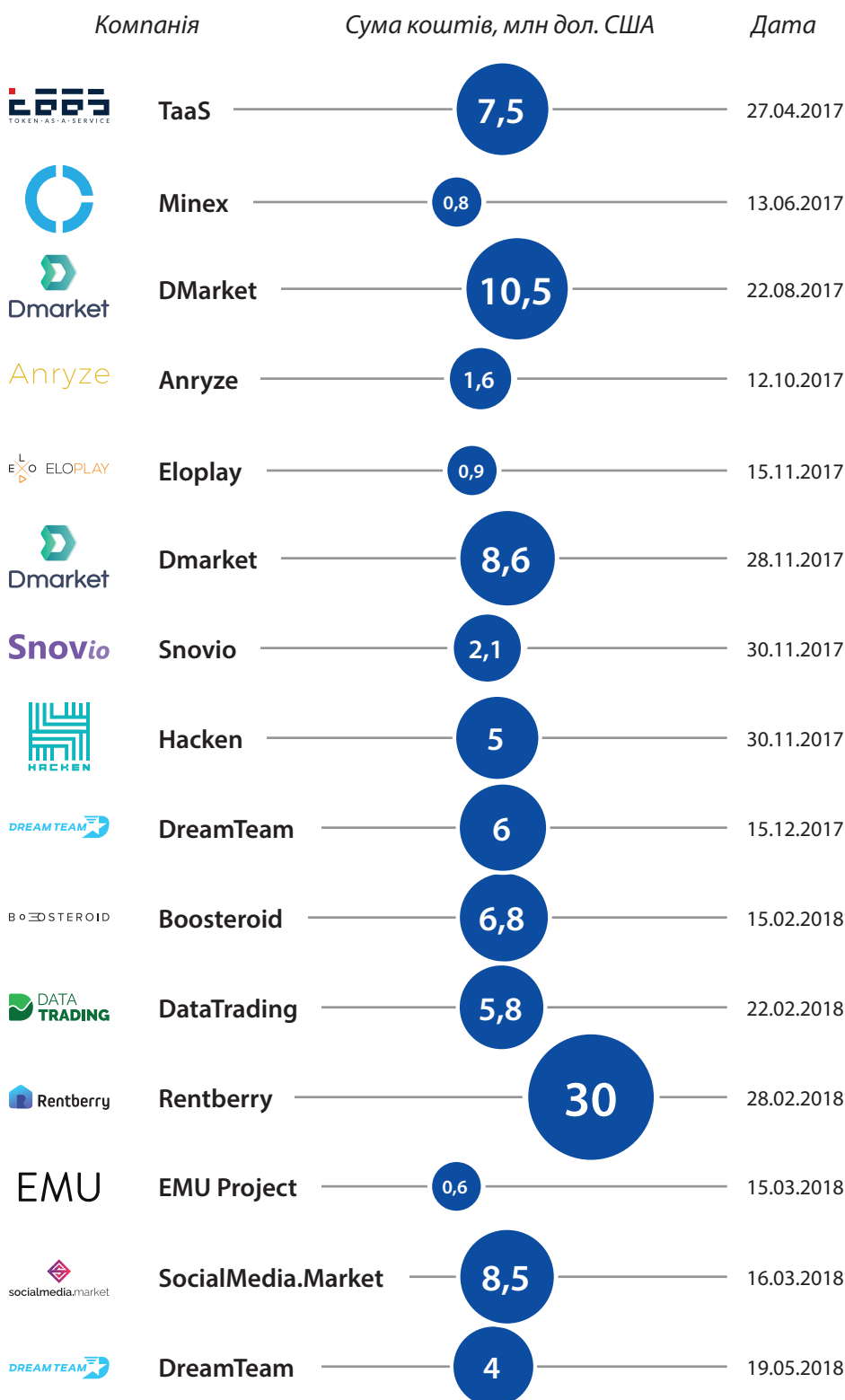
Rank	Біткоїн до	%
1	USD	39.33%
5	EUR	5.71%
8	PLN	0.57%
22	RUR	0.03%
23	UAH	0.02%

Rank	Ефір до	%
1	BTC	32.82%
2	USD	26.52%
5	EUR	4.66%
12	PLN	0.08%
17	UAH	0.03%
19	RUR	0.02%

¹ www.cryptocompare.com

Окрім криптовалютних бірж, помітними учасниками ринку криптовалют є **компанії-емітенти** власних криптовалют (токенів). У 2017 – першому півріччі 2018 року було проведено біля **25** ICO компаній з українським походженням. Проте, можна лише говорити про походження засновників або розміщення команд розробників, оскільки реєстрація подібних компаній здійснюється закордоном. Також далеко не щодо всіх компаній відомі обсяги залучених ресурсів. Тим не менш відповідно до відкритих джерел обсяг залучених коштів склав **99,3 млн доларів США** (в еквіваленті).

ICO УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ ЗА 2017-2018 РОКИ

Всього 99,3 млн дол. США

Окрім того, відомо про ICO низки компаній, щодо яких відсутні дані про розмір залучених коштів.

ІНШІ ICO УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ ЗА 2017-2018 РОКИ

Компанія	Дата	Компанія	Дата
 MoneyTech	02.08.2017	 Luven Diagnostic	28.02.2018
 Zemra	30.11.2017	 CoinDrive	08.01.2018
 Fundaria	22.12.2017	 DeCoin	31.01.2018
 BANK of memories	01.06.2018	 ENJOY LIFE	15.01.2018

Проте крім успішних розміщень слід відзначити також наявність ICO, які мають ознаки шахрайства. Наприклад у лютому 2017 року проектом Swiscoin в ході ICO було залучено більше **500 тис. дол США**. При цьому жодних реальних послуг чи продуктів вироблено не було, і в серпні 2017 року правоохоронними органами в приміщеннях проекту було вилучено не лише грошові кошти, але й вогнепальну зброю. Подібні випадки не складають переважну більшість, проте формують негативний імідж для ринку.

Окрім бірж, існують також **онлайн-обмінники**, на яких нема необхідності утримувати рахунок із позитивним балансом. Вичерпного переліку обмінників не існує, проте можна знайти принаймні **38** сайтів, що пропонують обміняти гривні на криптовалюту. Найбільш популярним є обмін за допомогою поширеного банківського р2р-сервісу: доступні **38** сайтів, тоді як обмін за допомогою міжнародних платіжних сервісів доступний лише на **18** сайтах. Найпопулярнішим до обміну є **біткоїн**: його пропонують обміняти на гривню **34** пунктів, друге місце за **ефіром**: **22** обмінні пункти. Також попитом користується **лайткоїн**, з яким працюють **20** обмінників. Обмін криптовалют проводять також офлайн, попередньо домовившись про зустріч на онлайн-ресурсах. За приблизними оцінками¹ такий обмін здійснюють понад **4 тис. осіб**.

Ще одна група стейкхолдерів – **майнери криптовалют**. Оцінка ринку надзвичайно проблематична, оскільки добути криптовалюти одразу стають частиною глобального ринку і не мають географічної прив'язки. При цьому в Україні розташовані компанії, що пропонують послуги із встановлення майнінгових ферм «під ключ» або ж оренди потужностей для майнінгу. За експертними оцінками розмір сегменту майнінгу може сягати **100 млн дол США** і більше.

Динаміку ринку через відсутність офіційних даних і високу волатильність вартості криптовалют визначити досить складно. Проте як кількість існуючих криптовалют, так і їх номінальна кількість, і обсяг залучених через емісію коштів зростають. Ці тренди характерні як на глобальному рівні, так і на місцевому. Оскільки Україна є одним із лідерів у сфері криптовалют, вирішення проблем ринку сприятиме закріпленню лідируючих позицій.

Ринку не притаманні значні дефекти, окрім як ризик використання криптовалют для відмивання коштів. Це єдиний відчутний дефект, виправлення якого може потребувати застосування регулювання з боку держави. Проте на сьогодні регулювання практично не застосовується. Це виливається, по-суті, у головну проблему ринку – непрогнозованість дій контрагентів та органів державної влади

¹ www.ocalbitcoins.com

у відносинах з учасниками ринку криптовалют через **невизначеність правового статусу криптовалют**. Як наслідок, існує низка перешкод ряд перешкод, з якими мають справу учасники ринку:

- ◆ складнощі із банківським обслуговуванням;
- ◆ ризики класифікації діяльності на ринку криптовалют як незаконної;
- ◆ невпевненість у можливості судового захисту прав щодо питань, пов'язаних із криптовалютами;
- ◆ невизнання смарт-контрактів правочином, здійсненим в електронній формі.

ВИСНОВКИ:

- 1) ринок криптовалют активно розвивається як у світі, так і в Україні;
- 2) фактично на території України знаходиться значна кількість осіб, що здійснюють діяльність на ринку;
- 3) офіційно через законодавчу невизначеність в Україні відсутні зареєстровані особи, що унеможлиблює адекватну оцінку ринку і створює ризики для діяльності.

2 | АНАЛІЗ ЧИННОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ

Наразі відсутня уніфікована міжнародна практика визначення правової природи та статусу криптовалют. Кожна держава окремо визначає чим є криптовалюти відповідно до її законодавства, як регулюються та оподатковуються операції з криптовалютами.

Відповідно до даних Національного банку України¹ ● Японія визнає біткоїн цінністю, подібною до активів, 🇦🇺 Австралія – власністю, 🇨🇦 Канада нематеріальним активом і т.д. При визначенні правового статусу криптовалют кожна держава керується нормами національного законодавства.

У цьому розділі Зеленої книги ми проаналізуємо чим криптовалюти є згідно з чинним законодавством України, і яке регулювання має застосовуватися до бізнес-процесів на ринку криптовалют в Україні на сьогодні.

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Наразі в Україні відсутнє спеціальне регулювання відносин на ринку криптовалют, у чинних нормативно-правових актах:

- ◆ не вживаються терміни та не визначено такі поняття як «криптовалюти», «віртуальні валюти», «цифрові грошові знаки», це ж стосується і більш загальних термінів: «віртуальні активи», «цифрові активи» чи інші²;
- ◆ не встановлено жодних окремих вимог до операцій з криптовалютами;
- ◆ не визначено окремих дозвільних процедур на ринку криптовалют.

Тобто, відсутні не лише спеціальні акти, які б регулювали відносини на ринку криптовалют, але і норми про криптовалюту та відповідне регулювання відносин у законодавстві загалом.

Таким чином, ринок криптовалют в Україні – це сфера, щодо якої наразі держава:

- ◆ не визначила відповідний ринок як окрему сферу суспільних відносин та жодним чином системно не описала;
- ◆ не встановила та не реалізує окремо свої повноваження щодо регулювання діяльності на ринку криптовалют;
- ◆ не визначила окремих прав, обов'язків та засад відповідальності фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у діяльності ринку (у різних формах).

На наш погляд, відсутність будь-якого спеціального регулювання ринку криптовалют є результатом нещодавньої появи зазначеного ринку, а не спеціально обраного політичного курсу. Відповідно найближчим часом варто очікувати запровадження регулювання ринку криптовалют. Це підтверджується появою ряду законопроектів³, ініціатори яких пропонують запровадити регулювання ринку криптовалют.

Однак відсутність спеціального законодавства та нормативного визначення базових понять ринку не означає, що ринок не регулюється існуючим законодавством.

¹ https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=53411806

² Поняття «блокчейн» визначено у Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018—2020 роки, яку схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р, однак він описує відповідну технологію, а не її застосування у вигляді криптовалют

³ Законопроекти №7183 від 06.10.2017, №7183-1 від 10.10.2017, №7246 від 30.10.2017, №7485 від 15.01.2018 та інші

До окремих бізнес-процесів ринку криптовалют застосовується загальні вимоги встановлені у відповідних галузях права (цивільне, господарське, податкове та інші).

При цьому для того, щоб зрозуміти яке регулювання застосовується до окремих бізнес-процесів ринку криптовалют, перш за все необхідно зрозуміти чим є криптовалюти з точки зору чинного законодавства (цивільного, господарського, податкового тощо).

Відповідно, питання визначення того, чим є криптовалюти з точки зору чинного регулювання є одним з найважливіших для цілей даної Зеленої книги (віднесення криптовалют до законодавчо визначеного/врегульованого об'єкту правовідносин).

2.1

ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕЛІКУ ЕТАПІВ, З ЯКИХ СКЛАДАЄТЬСЯ ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ

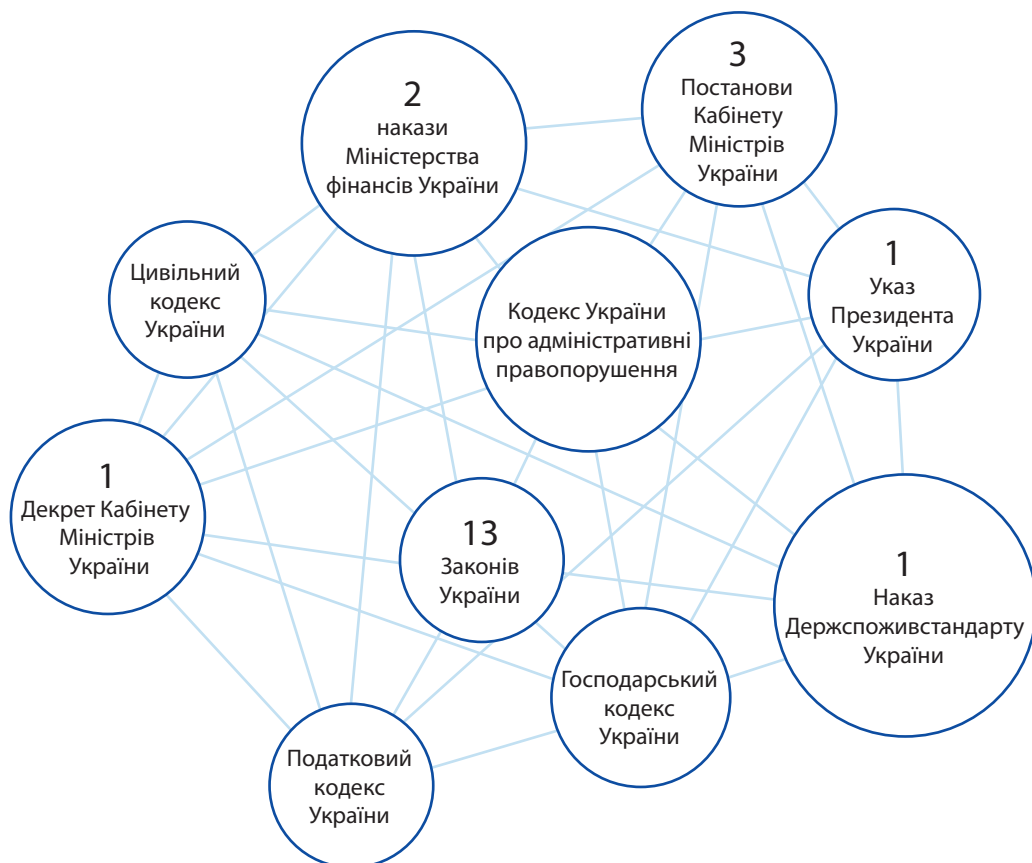

АНАЛІЗ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТІВ РИНКУ

2.2.1

ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕЛІКУ АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ РИНОК

На момент підготовки цієї Зеленої книги було визначено **25 чинних нормативно-правових актів**, які певним чином стосуються регулювання ринку та були розглянуті в Зеленій книзі:

При цьому, незважаючи на те, що роз'яснення та листи Національного банку України (далі – НБУ) не є регуляторними актами, ми вважаємо за доцільне при аналізі регулювання ринку криптовалют в Україні звернути окрему увагу на Роз'яснення НБУ щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin» від 10 листопада 2014 року та лист НБУ від 8 грудня 2014 року № 29-208/72889 (яке було відкликано).

Також для аналізу регулювання ринку криптовалют важливе значення мають рішення судів у таких справах:

- ◆ *Справа Беєлер проти Італії – Європейський суд з прав людини (2000)*
- ◆ *Справа Хедквіст проти Швеції – Суд Європейського Союзу (2015)*
- ◆ *Справа № 820/5120/16 – Харківський окружний адміністративний суд (2016)*
- ◆ *Справа № 753/599/16 – Апеляційний суд міста Києва (2016)*

Повний перелік актів наведений у додатку.

Детальні результати аналізу регуляторних актів, що регулюють ринок, відображаються у додатку.

ПРАВОВИЙ СТАТУС КРИПТОВАЛЮТ

Цивільне законодавство

Насамперед варто визначити, яким з об'єктів цивільних прав є криптовалюти. Це дасть нам можливість зрозуміти, права та обов'язки, які виникають щодо криптовалют відповідно до цивільного законодавства, а також правове регулювання операцій з ними.

З огляду на дискусійність цього питання, ми будемо розглядати як варіанти того, чим криптовалюти є і того, чим вони не є.

Відповідно до ст. 177 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ) об'єктами цивільних прав є:

- 1) речі, у тому числі гроші та цінні папери,
- 2) інше майно, майнові права;
- 3) результати робіт;
- 4) послуги;
- 5) результати інтелектуальної, творчої діяльності;
- 6) інформація;
- 7) інші матеріальні і нематеріальні блага.

З наведених об'єктів, на наш погляд, варто детально розглянути можливість віднесення криптовалют до речей, грошей та цінних паперів, іншого майна, майнових прав.

1 РЕЧІ, У ТОМУ ЧИСЛІ ГРОШІ ТА ЦІННІ ПАПЕРИ

Речі

Відповідно до ст. 179 ЦКУ *«Річчю є предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки»*. Оскільки криптовалюти існують лише у цифровому представленні, вони не є предметом матеріального світу. Тобто, криптовалюта не може бути визнана річчю.

Гроші

Відповідно до ст. 192 ЦКУ грошима є грошова одиниця України – гривня та іноземна валюта. Криптовалюти не є грошовою одиницею України, а гривня (грошова одиниця України) не має свого представлення у вигляді криптовалют.

Поняття іноземної валюти визначено у Декреті КМУ «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» від 19.02.1993 № 15-93: *«іноземна валюта – іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави...»*. Навіть якщо криптовалюти будуть визнані платіжним засобом в окремих країнах, вони не можуть бути віднесені до іноземних валют, оскільки не є банкнотами, казначейськими білетами чи монетами.

Також близький за змістом термін «кошти» використано у ст. 3 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» *«Кошти існують у готівковій формі (формі грошових знаків) або у безготівковій формі (формі записів на рахунках у банках)»*.

Оскільки криптовалюти не існують у формі записів на рахунках у банках, вони також не підпадають під поняття коштів.

Хочемо зауважити, якщо іноземна країна випустить свою національну валюту у формі криптовалют, з огляду на чинне поняття іноземної валюти та коштів, така криптовалюта не зможе бути визнана іноземною валютою в Україні.

Цінні папери

Відповідно до ст. 194 ЦКУ «Цінним папером є документ установленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, яка має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам».

Криптовалюти не мають рис цінних паперів, визначених законодавством, оскільки вони не є документом установленої форми, не містять відповідних реквізитів, та самі по собі не посвідчують грошове або інше майнове право, та інше.

Разом з цим, криптовалюти можуть набувати певних рис цінних паперів, наприклад, токени в рамках ICO (Initial coin offering). Зазначене питання буде розглянуто окремо.

Виходячи з вищевикладеного, криптовалюта не може бути класифікована як річ, у тому числі гроші та цінні папери.

ІНШЕ МАЙНО, МАЙНОВІ ПРАВА

Відповідно до ст. 190 ЦКУ «Майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки».

Тобто, для того, щоб криптовалюти могли вважатися майном вони мають бути i) окремою річчю, сукупністю речей, або ii) майновими правами та обов'язками. Криптовалюти не можуть бути визнані річчю чи їх сукупністю, як описано вище, оскільки вони не належать до матеріального світу.

При цьому питання віднесення криптовалют до майнових прав є дискусійним. У судовій справі 753/599/16 одна зі сторін наполягала на тому, що «по своїй правовій природі цифрова продукція Bitcoin – це майнові права на записи у відкритій базі даних Blockchain» (аргументація була відхилено судом¹). Разом з цим майновими правами є будь-які права, пов'язані з майном, відмінні від права власності². Отже, майнові права все одно мають стосуватися саме майна. Тобто, норми ЦКУ не дають можливості однозначно віднести криптовалюти до майна через їх нематеріальну природу³.

Разом з цим, при аналізі даного питання варто звернутися до ст. 1 Протоколу 1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод⁴, а саме «Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права». У справі «Беєлер проти Італії» у рішенні від 5 січня 2000 року Європейський суд з прав людини зазначив, що «...поняття «майно» в ст. 1 [Протоколу 1 до Конвенції] має автономне значення, яке не обмежується власністю на фізичні речі. Воно є незалежним від формальної класифікації в національному праві: деякі інші права та інтереси, що становлять активи, можуть розглядатися як право власності і, таким чином, як «майно» в контексті цього положення».

Відтак, однозначно класифікувати криптовалюти як майно відповідно до ЦКУ не є можливим, однак **враховуючи наведене рішення Європейського суду з прав людини, можна зробити висновок, що для цілей визнання та захисту права власності криптовалюти є майном⁵.**

1 <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62052778>

2 Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні»

3 Відсутність визначення у цивільному законодавстві поняття віртуального/цифрового майна стосується не лише криптовалют, а й інших об'єктів віртуального світу, наприклад майна (речей, територій тощо) у віртуальних іграх.

4 Конвенція є чинним міжнародним договором та частиною національного законодавства України відповідно до ст. 9 Конституції України. Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97

5 Відповідно ми не можемо погодитися з позицією Дарницького районного суду м. Києва по справі №753/599/16-ц щодо неможливості судового захисту криптовалют, а саме «Bitcoin... оскільки такий предмет договору не можна ідентифікувати, визначити його ознаки матеріального світу, такий предмет не може бути об'єктом судового захисту.»

Виходячи з вищевикладеного, ми вважаємо, що з певними застереженнями в рамках чинного законодавства криптовалюти можна віднести до «іншого майна» в рамках цивільного законодавства.

Тобто з описаного видно, що криптовалюти є іншим майном, інше майно є об'єктом цивільних прав. При цьому оскільки «Правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб» (ст. 316 ЦКУ), то криптовалюти є об'єктом права власності.

Більше того, відповідно до ст. 178 ЦКУ «Об'єкти цивільних прав можуть вільно відчужуватися або переходити від однієї особи до іншої, якщо вони:

- ◆ не вилучені з цивільного обороту;
- ◆ не обмежені в цивільному обороті;
- ◆ не є невід'ємними від фізичної чи юридичної особи.»

Оскільки наразі в Україні криптовалюти не підпадають під жоден з цих критеріїв, відповідно до цивільного законодавства криптовалюти можуть вільно відчужуватися або переходити від однієї особи до іншої.

Таким чином відповідно до чинного законодавства України криптовалюти:

- ◆ є майном;
- ◆ є об'єктом права власності;
- ◆ можуть вільно переходити від однієї особи до іншої.

Грошовий сурогат

Вище розглянута класифікацію криптовалют з точки зору цивільного законодавства. Разом з цим у 2014 році НБУ відніс криптовалюту Bitcoin до грошового сурогату (а за аналогією, й інші криптовалюти).

Така позиція НБУ була викладена у «Роз'ясненні щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin» від 10.11.2014 року та листі від 08.12.2014 №29-208/72889 (далі – Лист НБУ №29-208). У листі НБУ №29-208 визначено, що:

- ◆ Bitcoin є грошовим сурогатом, який не має забезпечення реальної вартості;
- ◆ діяльність з купівлі-продажу Bitcoin за долари США або іншу іноземну валюту має ознаки функціонування так званих «фінансових пірамід» та може свідчити про потенційну залученість у здійсненні сумнівних операцій відповідно до законодавства про протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму;
- ◆ уповноважені банки не мають правових підстав для зарахування іноземної валюти, отриманої від продажу Bitcoin за кордоном.

Ми не можемо погодитися з коректністю віднесення криптовалют (і Bitcoin, зокрема) до грошового сурогату. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національний банк України» «грошовий сурогат – будь-які документи у вигляді грошових знаків, що відрізняються від грошової одиниці України, випущені в обіг не Національним банком України і виготовлені з метою здійснення платежів в господарському обороті, крім валютних цінностей». При цьому криптовалюти не є документами та не випускаються у вигляді грошових знаків, а мета їх створення може бути різною.

Однак, зазначений підхід до класифікації криптовалют також закріпився у судовій практиці «*Bitcoin є грошовим сурогатом*¹», і застосовується державними органами, наприклад, ДФС².

Віднесення криптовалют до грошового сурогату фактично заборонило використання в Україні криптовалют для розрахунків, оскільки ч. 2 ст. 32 Закону України «Про Національний банк України» визначено, що «... використання грошових сурогатів як засобу платежу забороняється».

Разом з цим, у 2017 році НБУ переглянув свій підхід до визначення криптовалют: у листопаді 2017 року НБУ, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку і Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг опублікували прес-реліз³, у якому зазначили, що «*криптовалюта не може бути визнана грошовим сурогатом*». Лист НБУ №29-208 був визнаний таким, що втратив актуальність, у березні 2018 року^{4,5}.

Відтак, можна стверджувати, що згідно з чинним законодавством України криптовалюти не є грошовим сурогатом. Відповідні рішення державних органів, які будуть прийматися після березня 2018 року, мають базуватися саме на цій позиції.

Господарське законодавство

Як описано вище, згідно з положеннями цивільного законодавства криптовалюти є майном. Поняття майна також визначено і в господарському законодавстві⁶.

Згідно зі ст. 139 ГКУ «*Майном у цьому Кодексі визнається сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів*». Варто розглянути віднесення криптовалют до нематеріальних активів.

Поняття нематеріального активу визначено у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»⁷ (надалі – П(с)БО8): «*Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований*».

Тобто, щоб вважатися немонетарним активом, криптовалюти мають відповідати таким ознакам:

- ◆ бути немонетарним активом;
- ◆ не мати матеріальної форми;
- ◆ можуть бути ідентифіковані.

Немонетарний актив

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (П (с)БО 1) «*активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому*». Криптовалюти підпадають під визначення активів.

Відповідно до П(с)БО 8 «*Немонетарні активи - усі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей*». Те, що криптовалюти не є грошовими коштами визначено вище. При цьому до немонетарних активів не відносяться еквіваленти грошових коштів.

¹ Рішення у справі № 753/599/16-ц <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56686444>

² <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2295757-u-dfs-nazvali-bitcoin-grosovim-surogatom.html>

³ https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=59735329

⁴ В ухвалі слідчого судді у справі № 521/4115/18 від 13.03.2018 зазначається, «*bitcoin* ... що є грошовим сурогатом»

⁵ Лист НБУ від 22.03.2018 року N 40-0006/16290.

⁶ Господарське законодавство регулює відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання

⁷ Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 N 242

«Еквіваленти грошових коштів – це короткострокові, високоліквідні інвестиції, які вільно конвертуються у відомі суми грошових коштів і яким притаманний незначний ризик зміни вартості» (Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7). Оскільки криптовалютам притаманні значні зміни вартості, їх не можна віднести до еквівалентів грошових коштів.

Таким чином, криптовалюти підпадають під визначення немонетарного активу.

Не має матеріальної форми

Криптовалюти не мають матеріальної форми, оскільки є записами у реєстрах.

Можливість ідентифікувати

Відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 38 «актив є ідентифікованим, якщо він:

- а) може бути відокремлений, тобто його можна відокремити або відділити від суб'єкта господарювання і продати, передати, ліцензувати, здати в оренду або обміняти індивідуально або разом з пов'язаним з ним контрактом, ідентифікованим активом чи зобов'язанням, незалежно від того, чи має суб'єкт господарювання намір зробити це, або
- б) виникає внаслідок договірних або інших юридичних прав, незалежно від того, чи можуть вони бути передані або відокремлені від суб'єкта господарювання або ж від інших прав та зобов'язань».

Криптовалюти підпадають під описані критерії ідентифікованого активу.

При цьому варто зазначити, що бухгалтерський облік нематеріальних активів ведеться групами: права користування природними ресурсами, права користування майном, права на комерційні позначення, права на об'єкти промислової власності, авторське право та суміжні з ним права, інші нематеріальні активи. Ми вважаємо доцільним відносити криптовалюти для цілей бухгалтерського обліку до «інших нематеріальних активів».

Відповідно до вищевикладеного відповідно до господарського законодавства криптовалюти є нематеріальними активами, а відтак і майном.

При цьому для цілей бухгалтерського обліку криптовалюти є нематеріальними активами групи «інші нематеріальні активи».

Податкове законодавство

При класифікації криптовалют відповідно до податкового законодавства зазвичай розглядають класифікацію як коштів, інвестиційного активу, товару.

Кошти

Відповідно до пп. 14.1.93 п. 14.1 ст. 14 ПКУ «кошти – гривня або іноземна валюта». Вище ми детально описали чому криптовалюти не можуть бути віднесені до коштів.

Інвестиційний актив

Відповідно до пп. а) пп. 170.2.7 п. 170.2 ст. 170 ПКУ інвестиційний актив – «пакет цінних паперів, деривативів чи корпоративні права, виражені в інших, ніж цінні папери, формах, випущені одним емітентом».

Криптовалюти у своєму базовому вигляді не підпадають під наведене визначення, а тому не можуть вважатися інвестиційними активами¹.

¹ Криптовалюти можуть набувати нових якостей в рамках ІСО, що буде описано нижче.

Товари

Відповідно до пп. 14.1.244 п. 14.1 ст. 14 ПКУ «товари – матеріальні та нематеріальні активи, у тому числі земельні ділянки, земельні частки (паї), а також цінні папери та деривативи, що використовуються у будь-яких операціях, крім операцій з їх випуску (емісії) та погашення».

Як було описано вище криптовалюти є нематеріальними активами. Тобто, для цілей податкового законодавства криптовалюти є товарами.

Таким чином, ми бачимо, що відповідно до цивільного та господарського законодавства криптовалюти є майном, а для податкового законодавства товаром (нематеріальним активом). При цьому на криптовалюти виникає право власності і вони можуть вільно відчужуватися або переходити від однієї особи до іншої.

Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД)

Для того, щоб класифікувати діяльність, пов'язану з криптовалютами, необхідно визначити до чого відносяться криптовалюти відповідно до Національного класифікатору України КВЕД¹.

Відповідно до Національного класифікатору України:

«Товари – це матеріальні об'єкти, на які є попит та щодо яких можна встановити права власності»;

«Послуги – це результат економічної діяльності, відносно якого не можна встановити права власності».

Як було визначено вище, відносно криптовалют виникає право власності, відповідно, їх не можна вважати послугами.

При цьому віднесенню криптовалют до товарів заважає їх визначення як нематеріальних об'єктів.

Разом з цим, згідно з Методологічними основами та поясненнями до позицій Класифікації видів економічної діяльності, які затверджені наказом Державного комітету статистики України від 23.12.2011 №396 (далі – Наказ №396), в описанні КВЕД 47.91 «Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу Інтернет» зазначено, що «Товар, який купується, може бути або безпосередньо завантажений з інтернет-сайту, або доставлений покупцеві». Оскільки Наказ №396 передбачає можливість завантаження товару з Інтернет-сайту, очевидно, що товар може бути нематеріальним. Відтак **можемо побачити розбіжність між визначенням поняття товар та описом товару (правова колізія).**

Зазначення можливості завантаження товару через інтернет дозволяє відносити нематеріальні об'єкти до товарів.

Виходячи з вищевикладеного, вважаємо, що для цілей КВЕД криптовалюта може розглядатися як товар.

Створення криптовалют («емісія»)

Першим бізнес-процесом на ринку криптовалют ми виділили створення криптовалюти («емісія»).

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ

В законодавстві України відсутні окремі вимоги до створення криптовалют. При цьому відповідно до ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» ліцензуванню підлягає господарська діяльність з надання послуг у галузі криптографічного захисту інформації (крім послуг електронного цифрового підпису). Тому, варто оцінити, чи підпадає діяльність зі створення криптовалют під ліцензування.

¹ Прийнято та надано чинності Наказом Держспоживстандарту України 11.10.2010 N 457

Відповідно до Постанови КМУ від 16 листопада 2016 р. № 821 (Постанова КМУ № 821) ліцензуванню підлягає господарська діяльність з «Розроблення і складення конструкторської та іншої технічної документації, виробництво криптосистем і засобів криптографічного захисту інформації». При цьому варто зауважити, що ліцензується саме надання послуг (що визначено як у ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності», так і в Постанові КМУ № 821).

Поняття криптосистеми визначено у Положенні про порядок здійснення криптографічного захисту інформації в Україні¹ (надалі – Положення про криптозахист):

- ◆ «криптографічна система (криптосистема) – сукупність засобів криптографічного захисту інформації, необхідної ключової, нормативної, експлуатаційної, а також іншої документації (у тому числі такої, що визначає заходи безпеки), використання яких забезпечує належний рівень захищеності інформації, що обробляється, зберігається та (або) передається»;
- ◆ «криптографічний захист – вид захисту, що реалізується за допомогою перетворень інформації з використанням спеціальних даних (ключових даних) з метою приховування (або відновлення) змісту інформації, підтвердження її справжності, цілісності, авторства тощо»;
- ◆ до засобів захисту інформації віднесено «програмний, апаратно-програмний, апаратний або інший засіб, призначений для криптографічного захисту інформації».

Хочемо зазначити, що криптовалюти базово не мають мети перетворення інформації, вони створюються без закодованої в них інформації, а відповідно не мають мети її приховування тощо. Тобто, криптовалюти у своєму базовому вигляді не мають функції криптографічного захисту, а тому не підпадають під визначення криптосистеми.

При цьому окремі криптовалюти можуть мати можливості програмування на їх базі додаткових функцій, в тому числі таких функцій, що будуть підпадати під визначення криптографічного захисту. Відповідно, така криптовалюта може бути розцінена як програмний засіб захисту інформації, а криптовалюта разом з майнінговим обладнанням як криптосистема.

Виходячи з вищевикладеного, криптовалюти як такі не є криптосистемами, оскільки не здійснюють криптографічний захист. Відповідно, пов'язана з криптовалютами діяльність, в тому числі надання послуг з їх розробки, не потребує ліцензування.

Разом з цим, якщо криптовалюта використовується для криптографічного захисту, то вона може вважатися криптосистемою відповідно до чинного законодавства України, відтак надання послуг з розроблення і складення конструкторської та іншої технічної документації щодо такої криптовалюти потребує отримання відповідної ліцензії. Однак, це не пов'язано з криптовалютами як такими. Також хочемо зауважити, що ліцензується саме надання послуг, а не діяльність сама по собі.

Таким чином, створення криптовалют без надання послуг не потребує проходження дозвільних процедур.

ВІДОБРАЖЕННЯ ВИНИКНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА КРИПТОВАЛЮТУ

При створенні криптовалюти у особи виникає право власності на неї. Це ж стосується й інших бізнес-процесів, пов'язаних з набуттям права власності на криптовалюту (майнінг, купівля-продаж, бартер). Тому виникає питання необхідності декларування чи необхідності відображення в балансі такої власності особою.

¹ Затверджено Указом Президента України від 22 травня 1998 року N 505/98

Фізичні особи

Відповідно Закону України «Про запобігання корупції» суб'єкти декларування (які включають в себе державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування) зобов'язані подавати декларацію.

Ст. 46 Закону України «Про запобігання корупції» визначено, що у декларації зазначаються відомості про «б) нематеріальні активи, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, у тому числі об'єкти інтелектуальної власності, що можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті. До відомостей щодо нематеріальних активів включаються дані про вид та характеристики таких активів, вартість активів на момент виникнення права власності, а також про дату виникнення права на них».

Як описано вище, наш аналіз показав, що криптовалюти є нематеріальним активом відповідно до стандартів бухгалтерського обліку. Оскільки Закон України «Про запобігання корупції» не містить окремого визначення поняття «нематеріальний актив», ми вважаємо, що для цілей Закону України «Про запобігання корупції» криптовалюти також є нематеріальними активами.

Тобто, суб'єкти декларування зобов'язані відображати у своїй декларації криптовалюти¹.

Суб'єкти господарювання

Як визначено вище, криптовалюти є нематеріальним активом. Відповідно до п. 7 П(с)БО 8 отриманий в результаті розробки нематеріальний актив слід відображати якщо підприємство має: 1) намір, технічну можливість та ресурси для доведення нематеріального активу до стану, у якому він придатний для реалізації або використання; 2) можливість отримання майбутніх економічних вигод від реалізації або використання нематеріального активу; 3) інформацію для достовірного визначення витрат, пов'язаних з розробкою нематеріального активу.

Таким чином, обов'язок відображення в балансі створених («емітованих») суб'єктом господарювання криптовалют виникає лише в разі, якщо конкретна криптовалюта одночасно відповідає трьом зазначеним критеріям.

При цьому варто відокремити вимоги до відображення в балансі придбаних або отриманих криптовалют (на відміну від самостійно розроблених). Відповідно до п. 7 П(с)БО «нематеріальний актив [а отже і криптовалюта] відображається в балансі, якщо існує імовірність одержання майбутніх економічних вигод, пов'язаних з його використанням, та його вартість може бути достовірно визначена». Тобто, якщо криптовалюта була придбана чи іншим чином отримана (за винятком випадку самостійної розробки) її необхідно відображати у балансі, якщо вона відповідає двом наведеним критеріям.

Тобто, у обліку і звітності суб'єктів господарювання щодо криптовалют застосовуються вимоги, визначені для нематеріальних активів.

Загальні вимоги до операцій з криптовалютами

Відносини, що виникають на ринку криптовалют за участі суб'єктів господарювання підпадають під визначення електронної комерції відповідно до Закону України «Про електронну комерцію» (Закон про електронну комерцію).

А продаж криптовалют суб'єктами господарювання, відповідно, є електронною торгівлею², на яку поширюються вимоги зазначеного Закону про електронну комерцію.

¹ Десятки осіб вже виконали це зобов'язання та задекларували криптовалюти <https://opendatabot.com/blog/135-bitcoin-rada>

² Електронна торгівля - господарська діяльність у сфері електронної купівлі-продажу, реалізації товарів дистанційним способом покупцю шляхом вчинення електронних правочинів із використанням інформаційно-телекомунікаційних систем" (п. 2 ч. 1 ст. 3 ЗУ "Про електронну комерцію"

Обов'язкова інформація

Статтю 7 Закону про електронну комерцію визначено перелік, інформації, яку має надавати продавець товарів/постачальник послуг в електронній комерції:

- ◆ повне найменування юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи - підприємця;
- ◆ місцезнаходження юридичної особи або місце реєстрації та місце фактичного проживання фізичної особи - підприємця;
- ◆ адреса електронної пошти;
- ◆ ідентифікаційний код для юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків для фізичної особи - підприємця та ін.

Вимоги щодо розміщення зазначеної інформації поширюються на біржі криптовалют, обмінні пункти та інших учасників ринку криптовалют.

Обмін (повернення) криптовалют

Права та обов'язки покупця (замовника, споживача) товарів, робіт, послуг у сфері електронної комерції визначаються Законом України «Про захист прав споживачів» (відповідно до ст. 8 Закону про електронну комерцію).

Одним з найважливіших питань для ринку криптовалют є право споживача обмін товару належної якості та на розірвання договору. При розірванні договору купівлі-продажу розрахунки зі споживачем провадяться виходячи з вартості товару на час його купівлі¹. Тобто, якщо покупець повертає продавцю придбаний товар (в нашому випадку це криптовалюта), то продавець зобов'язаний повернути суму коштів, виходячи з ціни товару на момент купівлі.

Варто розглянути застосування цього положення більш детально, з огляду на його критичність для ринку криптовалют. А саме чи зможе споживач у разі зниження ціни криптовалюти після придбання повернути її продавцю за ціною купівлі. На волатильному ринку криптовалют така можливість означатиме безпрограшну модель заробітку для покупців та фактично унеможливить господарську діяльність продавців.

Перелік товарів належної якості, що не підлягають обміну (поверненню) затверджено Постановою КМУ від 19.03.1994 №172, у ньому відсутні криптовалюти тощо.

Однак, відповідно до ч. 5 ст. 13 Закону України «Про захист прав споживачів» *«У разі коли інше не передбачено договором, споживач не має права розірвати договір, укладений на відстані, якщо:*

- 1) надання послуги або поставка товару електронними засобами зв'язку за згодою споживача відбулися до закінчення строку розірвання договору, визначеного у частині четвертій цієї статті, про що споживачеві було повідомлено у підтвердженні інформації;
- 2) ціна товару або послуги залежить від котировок на фінансовому ринку, тобто поза контролем продавця».

Оскільки на практиці постачання криптовалют відбування майже миттєво, а самі криптовалюти постачаються електронними засобами зв'язку, споживач не має права розірвати договір купівлі криптовалюти відповідно по наведеного п. 1 ч. 5. ст. 13 Закону України «Про захист прав споживачів»².

Тобто, покупець криптовалют при купівлі криптовалют в інтернеті та миттєвому їх постачанні не може розірвати договір купівлі-продажу та вимагати повернення коштів відповідно до ст. 9 Закону України «Про захист прав споживачів».

¹ Ч. 3 ст. 9 Закону України «Про захист прав споживачів»

² Більше того, ціна криптовалют знаходиться поза контролем продавця, оскільки залежить від котировок, однак спірним є віднесення відповідного ринку до фінансового.

Набуття криптовалют (операції з криптовалютами)

Криптовалюти можуть бути набутими особою внаслідок переходу від однієї особи до іншої, а також внаслідок майнінгу.

Загалом ми виділили **3 типи бізнес-процесів**, що ведуть до набуття криптовалют:

Майнінг

Купівля-продаж
(за гроші)

Бартер (обмін на
послугу, товар)

Нижче ми опишемо правове регулювання щодо зазначених бізнес-процесів та окремо розглянемо питання оподаткування операцій з криптовалютами, оскільки воно є одним з найважливіших та найбільш дискусійних.

МАЙНІНГ

Поняття «майнінг» в українському законодавстві не визначено. Українська Вікіпедія містить таке визначення: *«Майнінг, також видобування (від англ. mining – видобуток корисних копалин) – діяльність з підтримки розподіленої платформи і створення нових блоків з можливістю отримати винагороду в формі емітованої валюти і комісійних зборів у різних криптовалютах, зокрема в Біткоїнах¹»*

В рамках Зеленої книги ми не будемо описувати детально процес майнінгу, нам важливо зрозуміти його зміст виключно для правової класифікації відносин. Суть майнінгу полягає в тому, що особа використовує своє обладнання для обчислень в рамках блокчейн-реєстру, внаслідок чого отримує криптовалюту.

Під час майнінгу особа отримує винагороду **двох** типів: від емісії та від комісійних зборів. Однак навіть отримання «комісійних зборів» не передбачає переговорів чи будь-яких договірних відносин з тією стороною, чия транзакція обробляється - ці відносини автоматично регулюються системою та виключають жодний прямиий контакт сторін відносин (майнера та того, чия транзакція обробляється).

Тобто, отримання криптовалют внаслідок майнінгу не можна вважати розрахунком за надані послуги.

Ми вважаємо, що майнінг необхідно розглядати загалом як один вид діяльності - обробку даних в блокчейн-реєстрі, внаслідок якої можна видобути криптовалюту.

КВЕД

У чинній Класифікації видів економічної діяльності (КВЕД) майнінг прямо не передбачений. Ми вважаємо, що в рамках діючої класифікації майнінг відповідає класу 63.11 «Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність». Цей клас включає в себе *«надання інфраструктури для розміщення (хостингу), оброблення даних і пов'язану із цим діяльність» та «оброблення даних: повне оброблення даних, отриманих від клієнта складання спеціалізованих звітів на основі даних, отриманих від клієнта».*

На момент написання Зеленої книги КМУ розглядає питання внесення майнінгу до класу 63.11 КВЕД².

Дозвільна система

Чинне законодавство не передбачає спеціальної дозвільної системи щодо майнінгу криптовалют як такого.

Разом з цим, відповідно до Постанови КМУ № 821 ліцензуванню підлягають такі послуги: *«технічне обслуговування (супроводження) ... криптосистем і засобів криптографічного захисту інформації».* Тобто, якщо майнінг відноситься

¹ <https://uk.wikipedia.org/wiki/Майнінг>

² <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryadovij-komitet-pid-golovuvannyam-stepana-kubiva-doruchiv-vnesti-majning-do-klasifikatora-vidiv-ekonomichnoyi-diyalnosti-kved>

до технічного обслуговування (супроводження) криптосистем і засобів криптографічного захисту інформації, то надання послуг з майнінгу є ліцензованим видом діяльності.

Відповідно до п. 2 Постанови КМУ № 821 «технічне обслуговування (супроводження) криптосистем і засобів криптографічного захисту інформації – операція або комплекс операцій з підтримання криптосистем і засобів криптографічного захисту інформації у справному і придатному для експлуатації стані під час їх використання за призначенням відповідно до вимог експлуатаційної документації розробника (виробника) щодо криптосистем і засобів криптографічного захисту інформації та нормативної документації щодо криптосистем і засобів криптографічного захисту інформації».

Як зазначалося вище, криптовалюта сама по собі не є засобом захисту інформації. Однак криптовалюта може вважатися засобом захисту інформації, якщо вона застосовується для перетворень інформації з використанням спеціальних даних (ключових даних) з метою приховування (або відновлення) змісту інформації, підтвердження її справжності, цілісності, авторства тощо. Майнінг таких криптовалют, на наш погляд, може розглядатися як діяльність, направлена на підтримання засобів криптографічного захисту інформацій у придатному для експлуатації стані. Однак, чи здійснюється така діяльність відповідно до експлуатаційної документації розробника (виробника) криптовалюти, чи можна встановити такого розробника (виробника), чи є нормативна документація відповідної криптовалюти - це питання, які потребують розгляду у кожному окремому питанні.

Особливої важливості це питання набуває з огляду на ст. 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення, відповідно до якої:

«Проведення господарської діяльності без державної реєстрації як суб'єкта господарювання або без одержання ліцензії на провадження певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню відповідно до закону, ...»
- тягне за собою накладення штрафу від **однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів** доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення, чи без такої».

Тобто, якщо Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України дійде висновку, що майнінг, який здійснюється особою, є діяльністю, яка підлягає ліцензуванню, такій особі загрожує адміністративна відповідальність включаючи:

- ◆ штраф;
- ◆ конфіскацію продукції (криптовалют) та знарядь виробництва (обладнання для майнінгу).

Нам невідомі випадки застосування положень Постанови КМУ № 821 до майнінгу, ми вважаємо, що це питання є важливим для ринку криптовалют і потребує однозначної відповіді.

При цьому хочемо зауважити, що ліцензуванню підлягає саме діяльність з наданням послуг, а при майнінгу фактично не виникають відносини замовник-клієнт, тобто відсутній факт надання послуг.

Таким чином, на нашу думку, майнінг не є ліцензованим видом діяльності, однак зазначене питання має знайти відображення в офіційній позиції Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

КУПІВЛЯ-ПРОДАЖ

Як описано вище, криптовалюти можуть вільно відчужуватися або переходити від однієї особи до іншої.

Відповідно до ст. 655 ЦКУ «За договором купівлі-продажу одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму».

Законодавство України не містить додаткових обмежень чи вимог, що стосуються відчуження криптовалюти, тобто при здійсненні операцій купівлі-продажу необхідно керуватися загальними вимогами законодавства, враховуючи те, чим є криптовалюти:

- ◆ цивільне законодавство – майно;
- ◆ господарське законодавство – майно (нематеріальний актив);
- ◆ податкове законодавство – товар (нематеріальний актив).

КВЕД

Як описано вище, ми класифікуємо криптовалюти як товар згідно з КВЕД. Відповідно, діяльність з продажу криптовалюти є торгівлею (Розділ 47 КВЕД).

Діяльність з продажу криптовалюти в мережі інтернет ми пропонуємо класифікувати як Клас 47.91 «Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу Інтернет». Цей клас включає роздрібну торгівлю будь-якими товарами в мережі Інтернет.

МІНА (БАРТЕР)

Відповідно до ст. 715 ЦКУ «За договором міни (бартеру) кожна із сторін зобов'язується передати другій стороні у власність один товар в обмін на інший товар», «Договором може бути встановлений обмін майна на роботи (послуги)».

Договір міни (бартер) має особливе значення для ринку криптовалюти, оскільки:

- ◆ обмін однієї криптовалюти на іншу є міною (бартером);
- ◆ «купівля» товарів/послуг за криптовалюту також є міною (бартером) – криптовалюта сама по собі є товаром (а не коштами), тому її обмін на будь-який товар чи послугу є міною (бартером).

До договору міни (бартеру) застосовуються правила, що регулюють договори купівлі-продажу, поставки, контрактації, елементи яких містяться в договорі міни (бартеру), якщо це не суперечить законодавству і відповідає суті відносин сторін (ч.5 ст. 293 ГКУ, ст. 716 ЦКУ). Відповідно до ч. 2 ст. 715 ЦКУ кожна зі сторін договору міни (бартеру) є продавцем того товару, який передає в обмін, і покупцем того, що одержує взамін.

Тобто, за загальним правилом сторони можуть здійснювати обмін однієї криптовалюти на іншу, або криптовалюти на товар, роботи (послуги). При цьому такі операції будуть розглядатися як бартерні.

Однак, варто розглянути обмеження, які передбачені для бартерних операцій.

КВЕД

Оскільки при бартерній операції сторона є продавцем того товару, який вона передає в обмін, ми пропонуємо класифікувати таку діяльність як КВЕД 47.91 «Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу Інтернет».

Спрощена система оподаткування

Відповідно до п. 291.6 ст. 291 ПКУ «Платники єдиного податку першої - третьої груп повинні здійснювати розрахунки за відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги) виключно в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій)».

Це положення означає, що платники єдиного податку не мають права здійснювати бартерні операції, оскільки при таких операціях розрахунок у грошовій формі не здійснюється.

Тобто, платникам єдиного податку 1-3 груп заборонено:

- ◆ здійснювати обмін однієї криптовалюти на іншу;
- ◆ обмінювати свої товари (роботи, послуги) на криптовалюту.

ГКУ

Відповідно до ч. 4. ст. 293 ГКУ не може бути об'єктом міни (бартеру) майно, віднесене законодавством до основних фондів, яке належить до державної або комунальної власності, у разі якщо друга сторона договору міни (бартеру) не є відповідно державним чи комунальним підприємством.

Ми не вважаємо, що це обмеження має вплив на ринок криптовалют.

Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД)

Разом з цим, криптовалюти широко використовуються саме для міжнародних розрахунків, тобто ЗЕД. І саме в цій сфері українське законодавство встановлює ряд обмежень до бартерних операцій. Законом України «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» (далі – Закон про бартер у ЗЕД) встановлено режим здійснення товарообмінних (бартерних) операцій у галузі ЗЕД. Його дія поширюється на відносини між суб'єктом ЗЕД України¹ та іноземним суб'єктом господарської діяльності.

Законом про бартер у ЗЕД передбачено, що усі суб'єкти ЗЕД мають право на проведення товарообмінних (бартерних) операцій (ч. 3 ст. 1), при цьому:

- 1) товари, що імпортуються за бартерним договором, підлягають ввезенню на митну територію України у строки, зазначені в такому договорі, але не пізніше **180** календарних днів з дати митного оформлення (дати оформлення митної декларації на експорт) товарів, що фактично експортовані за бартерним договором, а в разі експорту за бартерним договором робіт і послуг – з дати підписання акта або іншого документа, що засвідчує виконання робіт, надання послуг (ч. 1 ст. 2);
- 2) суб'єкти ЗЕД, які здійснили експорт або імпорт робіт, послуг за бартерним договором, зобов'язані протягом **п'яти** робочих днів з дня підписання акта або іншого документа, що засвідчує виконання робіт чи надання послуг, повідомити орган доходів і зборів – митницю (якщо імпортується або експортується за таким договором товари) або державну податкову інспекцію (якщо імпортується або експортується за таким договором роботи чи послуги) про факт здійснення експорту товарів (робіт, послуг). Неподання або несвоєчасне подання такої інформації тягне за собою нарахування пені у розмірі одного відсотка вартості експортованих товарів (робіт, послуг) за кожний день прострочення. Загальний розмір нарахованої пені не може перевищувати вартості експортованих товарів (робіт, послуг) (ч. 4 ст. 3).

Відповідні обмеження необхідно враховувати при здійсненні обміну криптовалюти на іншу криптовалюту або товар (роботу, послугу).

Також окремо слід зазначити, що є товари (роботи, послуги), які заборонено імпортувати та експортувати в обмін на криптовалюту (за бартерними операціями).

¹ Включає в себе фізичних осіб відповідно до ст. 3 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»

Відповідно до Закону про бартер у ЗЕД «*може бути заборонено проведення товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності з товарами (роботами, послугами), перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України*».

Постановою КМУ від 29 квітня 1999 року № 756 затверджено Переліки товарів (робіт, послуг), експорт/імпорт яких за бартерними (товарообмінними) операціями забороняється (повний перелік додається до Зеленої книги).

Так, експортувати за бартером (а відповідно, за криптовалюти) заборонено насіння соняшнику, олію, пиво солодове, руди і концентрати дорогоцінних металів, шкіряну сировину та інше.

Хочемо звернути окрему увагу на те, що до ЗЕД-операцій з товарами з переліку не можна застосовувати смарт-контракти, оскільки вони передбачають передачу криптовалюти (бартер).

Оподаткування

Питання оподаткування є одним з найважливіших для ринку криптовалют, оскільки високі податки на операції з криптовалютами (зокрема ПДВ) фактично будуть унеможливлювати його розвиток.

Як показав наш наведений вище аналіз, з точки зору податкового законодавства криптовалюти є товаром (нематеріальним активом).

Нижче ми розглянемо питання оподаткування криптовалют (операцій з ними) в розрізі окремих податків.

СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

ПДВ

Оподаткування ПДВ операцій з криптовалютами є одним з найголовніших для ринку криптовалют.

Насамперед необхідно розглянути Постанову Харківського окружного адміністративного суду від 13 жовтня 2016 р. по справі № 820/5120/16¹ (далі – Постанова Суду та справа №820), яка набрала законної сили 13.12.2016 та є актуальною на момент написання Зеленої книги. По суті, сторони (ТОВ «Єдинаркойн» та ДФС у Харківській області) справи сперечалися щодо того, чи необхідно оподатковувати ПДВ операції з криптовалютами.

Наведемо цитати Постанови Суду щодо зазначеної справи, оскільки вона є важливою для ринку криптовалют:

«Листом № 5226/10/20-40-14-11-11 від 09.09.2016 року відповідачем надано позивачу індивідуальну письмову податкову консультацію з питань, поставлених у листі товариства стосовно оподаткування податком на додану вартість операцій з віртуальною криптовалютою E-dinarcoin, в якій фіскальна служба вказала, що операції з такою віртуальною валютою оподатковуються податком на додану вартість.

...Слід відзначити, що Європейський суд з прав людини, у справі Хедквіст проти Швеції, своїм рішенням від 22.10.2015 року постановив, що операції з біткойнами та іншими віртуальними валютами на території Євросоюзу не повинні оподатковуватися податком на додану вартість.

Таке рішення суду прирівнює віртуальні валюти до традиційних валют в плані оподаткування.

Відповідно до постанови суду, операції з обміну традиційних валют на біткойни повинні бути вільними від податку на додану вартість, оскільки правила ЄС забороняють стягнення такого податку з операцій з обміну валют, банком і монет

¹ <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62079235>

...
рішення Європейського суду можна вважати офіційною формою роз'яснення основних (невідчужуваних) прав кожної людини, закріплених і гарантованих Конвенцією, яка є частиною національного законодавства, та у зв'язку з цим джерелом законодавчого правового регулювання і правозастосування в Україні. Отже, рішення Європейського суду мають становити ідеологічно-правову (ціннісну) основу для здійснення правосуддя в Україні.

... відповідно до ч. 1 ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» рішення Європейського суду з прав людини підлягають застосуванню судами як джерела права

Скасувати індивідуальні письмові податкові консультації Головного управління Державної фіскальної служби у Харківській області надані Товариству з обмеженою відповідальністю «ЄДИНАРКОІН» (код 40657891) № 4599/10/20-40-12-01-10 від 10.08.2016 року та №5226/10/20-40-14-11-11 від 09.09.2016 року».

Таким чином, ми бачимо, що Харківський окружний адміністративний суд послався на рішення Європейського суду з прав людини, відповідно до якого операції з віртуальними валютами (криптовалютами) не підлягають оподаткуванню ПДВ. Оскільки рішення Європейського суду з прав людини є обов'язковими на території України, Харківський окружний адміністративний суд скасував податкову консультацію, згідно з якою операції з криптовалютами є об'єктом оподаткування ПДВ.

Однак проблема полягає в тому, що Європейський суд з прав людини не розглядав та не виносив рішення, на яке посилається Харківський окружний адміністративний суд. Справу «Хедквіст проти Швеції» розглядав Суд Європейського Союзу¹ (саме він виніс рішення від 22.10.2015, про яке йде мова у Постанові Харківського окружного адміністративного суду).

Тобто, Харківський окружний адміністративний суд сплутав Європейський суд з прав людини (European Court of Human Rights) з Судом Європейського Союзу (Court of Justice of the European Union).

Ця помилка має принциповий характер, оскільки рішення Європейського суду з прав людини є обов'язковими в Україні (він є міжнародним судовим органом, юрисдикція якого поширюється на всі держави-члени Ради Європи), а рішення Суду Європейського Союзу не є обов'язковим в Україні для взяття судом до уваги під час розгляду судових справ (це внутрішній судовий орган Європейського Союзу).

Таким чином, ми не можемо погодитися з аргументацією Постанови Харківського адміністративного окружного суду.

При цьому хочемо зазначити, що рішення Суду Європейського Союзу у справі «Хедквіст проти Швеції» роз'яснює правильне застосування положень Директиви 2006/112/ЄС про спільну систему податку на додану вартість до операцій з віртуальними валютами (криптовалютами). Положення зазначеної Директиви мають бути впроваджені в Україні протягом 5 років з дати набрання чинності Угодою про Асоціацію України з ЄС². Тобто, висновки Суду Європейського Союзу у справі «Хедквіст проти Швеції» стануть актуальними для України після повної імплементації Директиви 2006/112/ЄС.

З огляду на вищевикладене, необхідно провести окремий аналіз оподаткування ПДВ операцій з криптовалютами відповідно до чинного податкового законодавства.

Об'єктом оподаткування ПДВ є операції з постачання товарів та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України (п. 185.1 ст. 185 ПКУ).

Постачання товарів – це «будь-яка передача права на розпоряджання товарами як власник, у тому числі продаж, обмін чи дарування такого товару, а також постачання товарів за рішенням суду» (пп. 14.1.191 п. 14.1 ст. 14 ПКУ).

¹ <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=170305&doclang=EN>
² https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/ugoda-pro-asociaciju/28_Annex.pdf

Як було описано вище, криптовалюти є об'єктом права власності, тобто продаж криптовалют підпадає під описання постачання товарів, оскільки: вони є товаром (нематеріальним активом); при продажу відбувається передача права розпорядження криптовалютами.

При цьому постачання послуг - це «будь-яка операція, що не є постачанням товарів, чи інша операція з передачі права на об'єкти права інтелектуальної власності та інші нематеріальні активи чи надання інших майнових прав стосовно таких об'єктів права інтелектуальної власності, а також надання послуг, що споживаються в процесі вчинення певної дії або провадження певної діяльності». Тобто ми не можемо розглядати продаж криптовалют як постачання послуг, оскільки ця операція є постачанням товарів, а при продажу криптовалют відбувається перехід права власності (включаючи розпорядження).

Тобто, продаж, обмін чи дарування криптовалют є операцією з постачання товару. При цьому об'єктом оподаткування ПДВ є лише операції з постачання товарів, місце постачання яких розташоване на території України. Місце постачання товарів визначається відповідно до п. 186.1 ст. 186 ПКУ як:

- «а) фактичне місцезнаходження товарів на момент їх постачання (крім випадків, передбачених у підпунктах «б» і «в» цього пункту);
- б) місце, де товари перебувають на час початку їх перевезення або пересилання, у разі якщо товари перевозяться або пересилаються продавцем, покупцем чи третьою особою;
- в) місце, де провадиться складання, монтаж чи встановлення, у разі якщо товари складаються, монтуються або встановлюються (з випробуванням чи без нього) продавцем або від його імені».

Криптовалюти характеризуються тим, що:

- ◆ у них немає фактичного місцезнаходження;
- ◆ вони не перебувають в жодному місці, не перевозяться та не пересилаються¹.

Тобто, відповідно до п. 186.1 ст. 186 ПКУ неможливим є визначення місця постачання криптовалют. Відтак, неможливим є віднесення будь-якої операції з постачання криптовалют до об'єкту оподаткування ПДВ, а саме до операції з «постачання товарів, місце постачання яких розташоване на митній території України».

Виходячи з вищенаведеного, операції з продажу криптовалют не є об'єктом оподаткування ПДВ.

Податок на прибуток

Відповідно до пп. 134.1.1 п. 134.1 ст. 134 ПКУ об'єктом оподаткування податком на прибуток є 134.1.1. «прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень цього Кодексу».

Фінансовий результат збільшується та зменшується на суми відповідно до ст. 138 ПКУ. Питання амортизації нематеріальних активів та визначення фінансового результату до оподаткування виходить за межі нашого аналізу в рамках даної Зеленої книги. Разом з цим, хочемо зазначити, що криптовалюти мають розглядатися для цілей оподаткування податком на прибуток як нематеріальний актив.

¹ Навіть пристрої доступу до криптовалют (hardware wallets) не є самі по собі криптовалютами, оскільки містять лише ключі доступу до відповідної криптовалюти у блокчейн-реєстрі

Спрощена система оподаткування

Як зазначалося вище, відповідно до п. 291.6 ст. 291 ПКУ платникам єдиного податку 1-3 груп заборонено:

- ◆ здійснювати обмін однієї криптовалюти на іншу;
- ◆ обмінювати свої товари (роботи, послуги) на криптовалюту.

Відповідно до обмежень, передбачених п. 291.5 та 291.5-1 ст. 291 ПКУ, не заборонено бути платниками єдиного податку особам, які здійснюють майнінг, купують чи продають криптовалюту.

При цьому питання здійснення майнінгу платником єдиного може викликати дискусії з огляду на те, що внаслідок майнінгу особа «отримує» криптовалюту (товар), а розрахунки платників єдиного податку 1-3 груп мають здійснюватися виключно у грошовій формі (п. 291.6 ст. 291 ПКУ). Однак, як зазначалося вище, необхідно розглядати майнінг як обробку даних в блокчейн-реєстрі, внаслідок якої можна видобути криптовалюту, тобто розрахунку під час здійснення майнінгу не відбувається в принципі. Відтак, платникам єдиного податку не заборонено здійснювати майнінг.

Згідно з п. 292.1 ст. 292 ПКУ доходом платника єдиного податку є:

«1) для фізичної особи - підприємця – дохід, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій) <...>

2) для юридичної особи – будь-який дохід, включаючи дохід представництв, філій, відділень такої юридичної особи, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій) <...>».

Тобто, дохід від діяльності, пов'язаної з криптовалютами, має бути віднесений до доходу платника єдиного податку та відповідно оподаткований за загальними правилами.

ФІЗИЧНІ ОСОБИ

Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО)

Відповідно до п. 164.2. ст. 164 ПКУ «До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку включаються: <...> 164.2.2. суми винагород та інших виплат, нарахованих (виплачених) платнику податку відповідно до умов цивільно-правового договору».

Тобто, якщо особа здійснила продаж криптовалют, то відповідна сума буде віднесена до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу, що є об'єктом оподаткування ПДФО (пп. 163.1.1 п. 163.1 ст. 163 ПКУ) за ставкою 18 відсотків (відповідно до п. 167.1 ст. 167 ПКУ).

Військовий збір

Об'єктом оподаткування військовим збором за ставкою **1,5%** є доходи, визначені ПКУ 163 ПКУ. Як зазначено вище, доходи від продажу криптовалют включаються до доходів, визначених ст. 163 ПКУ.

Тобто, фізична особа зобов'язана сплатити військовий збір, з доходу, який отриманого від продажу криптовалют.

¹ Пп. 1.2 та 1.3 п. 16-1 підрозділу 10 розділу ХХ ПКУ

² Зазначений Закон можна є застарілим, а тому можна очікувати його перегляд найближчим часом <https://www.nssmc.gov.ua/2018/01/02/krugliy-stl-tchomu-tovarnim-rinkam-potrnb-nov-fnansov-nstrumenti-ta-yak-zahistiti-h-utchasnikv-obgovorennya-zak/>.

Учасники ринку криптовалют

Щодо окремих учасників ринку криптовалют можуть виникати питання поширення на них окремих дозвільних процедур та вимог.

Біржі криптовалют

Купівля-продаж криптовалют (та їх обмін) може здійснюватися особами за допомогою бірж криптовалют.

Вище було визначено, що відповідно до податкового законодавства криптовалюти є товаром. Отже, варто розглянути поширення Закону України «Про товарну біржу» на криптовалютні біржі. Відповідно до зазначеного Закону:

- ◆ *«Товарна біржа є організацією, що об'єднує юридичних і фізичних осіб, які здійснюють виробничу і комерційну діяльність, і має за мету надання послуг в укладенні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту і пропозицій на товари, вивчення, упорядкування і полегшення товарообігу і пов'язаних з ним торговельних операцій»;*
- ◆ *«Товарна біржа не займається комерційним посередництвом і не має на меті одержання прибутку»;*
- ◆ *«Товарна біржа створюється на засадах добровільного об'єднання заінтересованих юридичних і фізичних осіб, яким це не заборонено чинним законодавством»;*
- ◆ *«Вищим органом управління товарної біржі є загальні збори її членів».*

Як бачимо, товарна біржа створюється добровільно заінтересованими особами без мети одержання прибутку, управляється загальними зборами. При цьому біржі криптовалют зазвичай створюються окремою особою з метою одержання прибутку. Тобто наразі ми не можемо віднести біржу криптовалют до товарної біржі.

Пункти обміну криптовалют

Купівля-продаж криптовалют (та їх обмін) може здійснюватися особами за допомогою так званих пунктів обміну криптовалют.

Діяльність з обміну валют підлягає ліцензуванню відповідно до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» (п.2 ч. 1 ст. 7) та Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» (п. 3 ч. 1 ст. 4).

При цьому, оскільки криптовалюти не є валютою відповідно до законодавства України, їх обмін не є ліцензованим видом діяльності.

«Обмін» криптовалют слід класифікувати як:

- ◆ купівлю-продаж товару у разі обміну грошей на криптовалюту;
- ◆ міну (бартер) у разі обміну криптовалютою на криптовалюту.

ІНШІ ВИПАДКИ ЗАСТОСУВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ

З моменту створення криптовалют можливі сценарії їх застосування розширювалися. Наразі вони включають в себе смарт-контракти та токени. Зазначені можливості не є основним об'єктом дослідження в рамках даної Зеленої книги, однак нижче ми коротко розглянемо релевантне регулювання.

СМАРТ-КОНТРАКТИ

В законодавстві України відсутні визначення поняття смарт-контракт та відповідні вимоги до таких контрактів. Однак в Україні врегульовано укладення договорів в електронній формі.

Відповідно до ЦКУ укладений в електронній формі договір прирівнюється до письмового договору¹. Однак, електронною формою представлення інформації вважається документування інформації, що дає змогу її відтворювати у візуальній формі, придатній для сприйняття людиною (п. 3 ст. 3 Закону про електронну комерцію).

Оскільки смарт-контракт оформлюється за допомогою мови програмування, така форма представлення інформації не може бути визнана придатною для сприйняття людиною, тобто його не можна визнати електронним договором (згідно з п) 5 ст. 3 Закону про електронну комерцію)².

Тобто, смарт-контракт не може бути визнаний електронним договором відповідно до чинного законодавства України.

При цьому смарт-контракт може виступати автоматизованою системою, що діє задля виконання договору, укладеного в іншій формі (автоматизовані системи, направлені на виконання договорів широко застосовуються банками, телекомунікаційними операторами тощо).

Для забезпечення можливості використання смарт-контрактів потрібно розглянути необхідність внесення змін до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» та Закону про електронну комерцію.

ТОКЕНИ

Наразі в законодавстві поняття «токен» (англ. «жетон») не визначено. Більше того, єдиний підхід до визначення токенів також відсутній, оскільки це достатньо складне явище.

Криптовалюти виникли як самодостатні системи, при випуску яких жоден суб'єкт формально не брав на себе додаткових зобов'язань. Однак з розвитком ринку криптовалют суб'єкти господарювання почали створювати токени, щодо яких вони декларують свої зобов'язання. При цьому за допомогою продажу випущених токенів здійснюється залучення фінансування.

Фактично токен може бути створений у вигляді окремої криптовалюти або на базі іншої криптовалюти.

Токени можуть слугувати різним цілям, наприклад:

- ◆ виконувати роль криптовалюти;
- ◆ виконувати роль валюти у закритій екосистемі;
- ◆ фіксувати боргові відносини;
- ◆ фіксувати долю власності у компанії (корпоративні права);
- ◆ фіксувати право на отримання товару, активу, послуги.

Тобто токени самі по собі є технологією. В залежності від їх застосування вони можуть мати різну правову природу. На наш погляд, правовий статус конкретного токена має визначатися, виходячи з його призначення.

¹ Правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків (ст. 202 ЦКУ); правочин (двосторонній правочин є договором) може вчинятися в письмовій (електронній) формі (ст. 205 ЦКУ).

² Відповідно до ст. 53У "Про електронні документи та електронний документообіг" "Візуальною формою подання електронного документа є відображення даних, які він містить, електронними засобами або на папері у формі, придатній для приймання його змісту людиною."

Однак за загальними ознаками токени наближені до цінних паперів (і, відповідно, ринок токенів – до фондового ринку):

«Цінним папером є документ установленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, що має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам» (ст. 3 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок»).

Фактично ряд токенів (у комплексі з супровідними матеріалами), як і цінні папери, посвідчують грошове або інше майнове право, визначають взаємовідносини емітента та особи, що має право на токен, передбачають можливість передачі прав на токен.

Однак токен не є цінним папером, з огляду на те, що безпосередньо токен не є документом установленої форми, не містить реквізитів, не визначає емітента та взаємовідносин¹.

При цьому токени, що встановлюють боргові зобов'язання та право вимоги боргу підпадають під визначення фінансового активу. *«Фінансові активи – кошти, цінні папери, боргові зобов'язання та право вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів» (п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»).*

На наш погляд, врегулювання можливості застосування токенів на фондовому ринку потребує внесення змін до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» з метою визначення поняття «токен» та встановлення токenu як однієї з форм закріплення прав та обов'язків.

¹ https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=59735329

ОЦІНКА АКТУАЛЬНОСТІ ТА ЗАКОННОСТІ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТІВ

До кожного регуляторного акту заповнювалась картка, у якій зафіксовано відповіді на питання анкети щодо визначення актуальності та законності акту.

За результатами проведеної оцінки був отриманий результат, який свідчить про наявність **2** неактуальних регуляторних актів.

Відповідні переліки з поясненнями відображені у таблиці, що наведена у додатках. У всіх інших нормативно-правових актах, що аналізувалися, відсутні ознаки, за якими їх можна було б класифікувати як незаконні та/або неактуальні.

НЕАКТУАЛЬНІ РЕГУЛЯТОРНІ АКТИ ЗА ОЗНАКОЮ НЕВІДПОВІДНОСТІ ЗАКОНОДАВСТВУ:

- 1 Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 № 1023-XII було прийнято до проголошення незалежності України. Відповідно, даний Закон є неактуальним за ознакою періоду прийняття.
- 2 Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 №8073-X було прийнято до проголошення незалежності України. Відповідно, даний Кодекс є неактуальним за ознакою періоду прийняття.

ОЦІНКА ЗАКОННОСТІ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТІВ

Регуляторні акти, що мають ознаки незаконних, відсутні.

ІНСТРУМЕНТИ (ЗАСОБИ) РЕГУЛЮВАННЯ

Проведений аналіз показав, що для діяльності на ринку криптовалют можуть бути застосовані такі інструменти регулювання:

- 1 Заборона випуску та обігу грошових сурогатів;
- 2 Заборона проведення товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності;
- 3 Заборона бартеру основних фондів державної або комунальної власності;
- 4 Ліцензія на здійснення діяльності з надання послуг у галузі криптографічного захисту інформації;
- 5 Обмеження розрахунків платниками єдиного податку виключно у грошовій формі;
- 6 Обов'язкова прийнятність для сприйняття людиною форма електронних договорів;
- 7 Обов'язкове декларування;
- 8 Обов'язковий обмін товару належної якості;
- 9 Обов'язкові відомості про правовий статус суб'єкта господарювання в електронній комерції;
- 10 Оподаткування операцій ПДВ.

ВИСНОВОК:

Застосування чинного законодавства до ринку криптовалют є проблемним питанням, що створює значні ризики та обмеження для його учасників.

Відповідно до чинного законодавства криптовалюти не вилучені з цивільного обороту та не обмежені у цивільному обороті. Тобто, вони можуть вільно відчужуватися та переходити від однієї особи до іншої. Однак, невизначеність їх правового статусу цьому заважає. Наш аналіз показав, що в рамках чинного законодавства криптовалюти в Україні слід класифікувати як нематеріальний актив.

При цьому єдина політика держави щодо ринку фактично відсутня, а дії окремих державних органів є несистемними та непрогнозованими. Це проявляється як у відсутності необхідних роз'яснень від державних органів (наприклад, щодо класифікації криптовалют для цілей оподаткування), так і відкритті своїх же попередніх позицій щодо криптовалюти (наприклад, про визнання криптовалюти грошовим сурогатом).

В свою чергу така правова невизначеність ускладнює судовий захист прав учасників ринку. Через що суди при розгляді справ, що пов'язані з криптовалютами, допускаються критичних помилок (наприклад, плутають Європейський суд з прав людини та Суд Європейського Союзу).

Учасник ринку, який захоче здійснювати свою діяльність в рамках української юрисдикції та дотримуватися усіх вимог законодавства, не зможе точно визначити у чому такі вимоги полягають. Більше того, він не зможе бути впевненим у належному судовому захисті своїх прав.

Така ситуація призводить до того, що зареєстрованих в Україні суб'єктів господарювання ринку практично немає.

У розділі детально описані регуляторні проблеми, що стосуються:

- ◆ визначення правового статусу криптовалют;
- ◆ оподаткування криптовалют;
- ◆ ліцензування майнінгу та послуг з розробки криптовалют;
- ◆ зовнішньоекономічних бартених операцій;
- ◆ укладення смарт-контрактів;
- ◆ інше.

3 | ОЦІНКА ВІДПОВІДНОСТІ ЧИННОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИМ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМ УКРАЇНИ

3.1

ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС РЕГУЛЮВАННЯ В ЄС

Криптовалюти є новим явищем не тільки для України, але і для світу. На момент написання Зеленої книги в ЄС **відсутнє** спеціальне регулювання ринку криптовалют, а їхній статус не є визначеним на рівні ЄС.

Разом з цим, нижче ми більш детально розглянемо питання:

- 1 Статусу криптовалют в ЄС;
- 2 Оподаткування операцій з криптовалютами ПДВ;
- 3 Законодавчої ініціативи ЄС, яка запроваджує регулювання ринку криптовалют.

Статус криптовалют в ЄС

Наразі поняття «криптовалюти» не визначено в законодавстві ЄС.

Разом з цим, віртуальні валюти (наприклад, біткоїн) розглядаються в ЄС так само, як і приватні гроші, що не мають статусу офіційної валюти чи законного платіжного засобу (legal tender). Віртуальні валюти в ЄС можна розглядати як економічний актив, який не є офіційною валютою та не регулюється монетарним законодавством¹.

Оподаткування операцій з криптовалютами ПДВ

Питання оподаткування ПДВ операцій з віртуальними валютами (криптовалютами) прямо не врегульоване Директивою 2006/112/ЄС. Однак Суд Європейського Союзу у рішенні по справі «Хедквіст проти Швеції»² дійшов висновку, що операції з криптовалютами не є об'єктом оподаткування ПДВ. Такий висновок було зроблено внаслідок аналізу положень Директиви 2006/112/ЄС про звільнення операцій від ПДВ (а саме положення статті 135).

Таким чином, операції з криптовалютами у ЄС звільнені від оподаткування ПДВ.

Законодавча ініціатива ЄС, яка запроваджує регулювання ринку криптовалют

Найближчим часом у законодавстві ЄС офіційно з'явиться визначення «віртуальні валюти» та вимоги до гравців ринку.

19 квітня Європейський Парламент і 14 травня 2018 року Рада ЄС затвердили^{3 4} зміни до Директиви 2015/849/ЄС про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму⁵. Зазначені зміни наберуть чинності через **3** дні з дати офіційного опублікування, після чого у країн-членів ЄС буде **18** місяців на їх імплементацію.

Зазначені зміни є вкрай важливими для ринку криптовалют, оскільки вони:

- ◆ Офіційно визначають поняття «віртуальні валюти».
- ⋮ «віртуальні валюти» це цифрове представлення вартості, яке не випущене або гарантоване центральним банком або державним

¹ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/euro/use-euro/euro-legal-tender_en

² <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=170305&doclang=EN>

³ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P8-TA-2018-0178#BKMD-6>

⁴ <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/05/14/money-laundering-and-terrorist-financing-new-rules-adopted/>

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32015L0849>

органом, не обов'язково прив'язане до законодавчо встановленої валюти та не має юридичного статусу валюти чи грошей, але приймається фізичними або юридичними особами як засіб обміну, і яке може передаватися, зберігатися та торгуватися в електронному вигляді;"

Визначають, що ряд провайдерів сервісів на ринку криптовалют є суб'єктами первинного фінансового моніторингу (так само як банки, платіжні організації та інші).

Мають бути зареєстрованими та бути суб'єктами первинного фінансового моніторингу:¹

- а) провайдери, що залучені до послуг з обміну між віртуальними валютами та фіатними валютами;
- б) провайдери гаманця зберігача² (це особа, яка надає послуги для захисту приватних криптографічних ключів від імені своїх клієнтів, для тримання, зберігання та передачі віртуальних валют»).

Зазначені положення були затверджені нещодавно і ще не набрали законної сили, і тому не до кінця зрозуміло, які саме учасники ринку криптовалют будуть суб'єктами первинного моніторингу. Однак вже зараз можна стверджувати, що ці зміни матимуть надзвичайно великий вплив на ринок криптовалют, оскільки фінансовий моніторинг передбачає значні обмеження на діяльність суб'єктів.

Фактично, найближчим часом у ЄС наберуть чинності зміни, які:

- ◆ визначать поняття віртуальних валют;
- ◆ встановлять жорсткі вимоги до ряду гравців ринку криптовалют.

3.2

ОПИС ВІДМІННОСТЕЙ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ ВІД РЕГУЛЮВАННЯ ЄС

Насамперед слід зауважити, що оскільки наразі поняття криптовалют не визначено ані в Україні, ані в ЄС, шукати відмінності між регулюванням достатньо складно.

Важливим моментом є те, що органи ЄС оперують терміном «віртуальні валюти», в той час як в Україні переважно використовується термін «криптовалюти».

Відмінність між використанням термінів полягає в базовому підході до визначення об'єкту регулювання.

Термін «криптовалюта» передбачає визначення об'єкту регулювання через його технологічні особливості – застосування технології блокчейн. Такий підхід реалізовано в Республіці Білорусь³.

Термін «віртуальні валюти» базується на родових властивостях – цифрове представлення вартості, операції в електронній формі і т.д. Тобто, поняття віртуальні валюти не прив'язане до якоїсь певної технології, а описує властивості об'єкта. Термін віртуальні валюти може включати в себе як криптовалюти, так і інші віртуальні валюти, створені за допомогою інших технологій.

Існує точка зору, що криптовалюти мають бути врегульовані окремо від інших віртуальних валют, оскільки технологія блокчейн має високий ступінь довіри та захищеності. Однак, ми вважаємо, що за такого підходу держава буде вимушена верифікувати належність конкретної валюти до криптовалюти та перевіряти її на відповідність критеріям безпечності.

¹ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P8-TA-2018-0178#BKMD-6>

² Custodian wallet providers

³ http://president.gov.by/ru/official_documents_ru/view/dekret-8-ot-21-dekabrya-2017-g-17716/

З точки зору юридичної техніки підхід ЄС – описання об'єкту через його родові властивості - є більш зваженим та коректним, аніж описання та регулювання криптовалют через технологічний підхід (описання через прив'язку до технології блокчейн).

На нашу думку, використання в законодавстві терміну «віртуальні валюти» є більш коректним, аніж застосування терміну «криптовалюти».

Як було описано вище, рішеннями судів операції з криптовалютами наразі звільнені від оподаткування ПДВ як в Україні¹, так і в ЄС².

3.3

ЗМІСТ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПО УГОДІ ПРО АСОЦІАЦІЮ

ПДВ

Рішення Суду Європейського Союзу у справі «Хедквіст проти Швеції» роз'яснює правильне застосування положень Директиви 2006/112/ЄС та передбачає звільнення операцій з криптовалютами від ПДВ. Положення зазначеної Директиви мають бути впроваджені в Україні протягом **5** років з дати набрання чинності Угодою про Асоціацію України з ЄС³. Тобто, висновки Суду Європейського Союзу у справі Хедквіст проти Швеції повинні враховуватися під час імплементації Директиви 2006/112/ЄС.

Це зобов'язання України згідно з Угодою про асоціацію є актуальним для ринку криптовалют з огляду на те, що: рішення суду, яким операції з криптовалютами в Україні звільнені від оподаткування ПДВ, базується на помилці (і можна очікувати його перегляду найближчим часом). Український суд при винесенні рішення сплутав Європейський суд з прав людини з Судом Європейського Союзу (рішення останнього не є обов'язковими в Україні).

Поняття криптовалют та фінансовий моніторинг

Відповідно до статті 20 Угоди про Асоціацію Сторони співробітничать з метою запобігання та боротьби з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму та забезпечують імплементацію відповідних стандартів.

Директива 2015/849/ЄС визначає регулювання, направлене на запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму. Вона була прийнята на заміну Директиви № 2005/60/ЄС.

Додатком XVII до Угоди про Асоціацію визначено необхідність впровадження Директиви № 2005/60/ЄС (яка була замінена Директивою 2015/849/ЄС). При цьому найближчим часом очікується набрання чинності змін до Директиви 2015/849/ЄС (затверджені Радою ЄС 14.05.2018):

- ◆ визначення поняття «віртуальні валюти»;
- ◆ запровадження здійснення первинного фінансового моніторингу провайдерами, що залучені до послуг з обміну між віртуальними валютами та фіатними валютами, та провайдери гаманця зберігача.

Наразі імплементація Україною положень Директиви 2015/849/ЄС передбачена Планом Заходів з виконання Угоди про асоціацію^{4,5}.

Відповідно до статті 5 Додатку XVII до Угоди про Асоціацію Україна імплементує змінений законодавчий акт ЄС, як тільки він буде включений до відповідного Доповнення Комітетом з питань торгівлі. При цьому Директиви впроваджуються не пізніше ніж через **3** місяці після завершення дії передбаченого Директивою перехідного періоду (в разі випадку цей період – **18** місяців).

¹ <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62079235>

² <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=170305&doclang=EN>

³ https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/ugoda-pro-asociaciyu/28_Annex.pdf

⁴ Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106.

⁵ Поточний строк імплементації Директиви 2015/849/ЄС - до 20.03.2018, однак він не був дотриманий і вже переносився раніше

Тобто, Україна буде зобов'язана імплементувати зміни про віртуальні валюти, що вносяться до Директиви 2015/849/ЄС, у разі їх включення до відповідного Доповнення.

При цьому Україна може почати їх імплементування і без внесення змін до Доповнень. Саме так часто відбувається на практиці, в тому числі на прикладі внесення Директиви 2015/849/ЄС до Плану Заходів з виконання Угоди про асоціацію).

4 | ОПИС ОСНОВНИХ ПРОБЛЕМ ЗАІНТЕРЕСОВАНИХ СТОРІН (СТЕЙКХОЛДЕРІВ)

4.1

ПРОБЛЕМИ ЗАІНТЕРЕСОВАНИХ СТОРІН

1. Непрогнозовані правові наслідки діяльності з криптовалютами

Наразі правовий статус криптовалют в Україні точно не визначений, правові наслідки здійснення діяльності з криптовалютами є непрогнозованими. Це є проблемою для власників криптовалюти, обмінних бірж, пунктів обміну та майнерів, бажаючих приймати криптовалюту в обмін на товари.

Інтерес цих заінтересованих сторін полягає у можливості законно здійснювати операції з криптовалютами в рамках української юрисдикції. Це включає в себе:

- ◆ відсутність ризиків класифікації операцій з криптовалютами як незаконних, що буде причиною для притягнення до відповідальності;
- ◆ відсутність ризиків неможливості судового захисту прав у спорах, пов'язаних з криптовалютами;
- ◆ відсутність проблем із банківським обслуговуванням при купівлі/продажу криптовалют.

МАСШТАБ:

проблема стосується усіх заінтересованих сторін.

ГОСТРОТА:

Гострота: проблема є гострою для заінтересованих сторін.

ДИНАМІКА:

незмінна після спільної заяви фінансових регуляторів у листопаді 2017 року, відповідно до якої криптовалюти перестали відносити до грошового сурогату, динаміка проблеми не змінилася (офіційно лист НБУ про визнання криптовалют грошовим сурогатом був відкликаний 22 березня 2018 року).

ВАЖЛИВІСТЬ:

дуже висока (основна проблема ринку, що стосується багатьох заінтересованих сторін та є причиною ряду інших проблем).

ПРІОРИТЕТНІСТЬ:

висока (фінансові регулятори заявили, що вони продовжують опрацювання питання правового статусу криптовалют).

2. Невизначеність питання оподаткування та обліку операцій з криптовалютами

Наразі до кінця не зрозуміло як необхідно оподатковувати та відображати у обліку операції з криптовалютами. Це питання стосується обмінних бірж, пунктів обміну та майнерів. Інтерес полягає в тому щоб у зрозумілій та прогнозованій формі сплачувати податки та вести бухгалтерський облік.

МАСШТАБ:

проблема стосується усіх заінтересованих сторін - суб'єктів господарювання.

ГОСТРОТА:

проблема має середню гостроту для заінтересованих сторін.

ДИНАМІКА:

незмінна.

ВАЖЛИВІСТЬ:

висока (дуже значні ризики заінтересованих сторін).

ПРІОРИТЕТНІСТЬ:

висока (фінансові регулятори заявили, що вони продовжують опрацювання питання правового статусу криптовалют, в тому числі з метою оподаткування отриманих доходів).

3. Невизначеність необхідності ліцензування майнінгу

Майнери не мають впевненості щодо того, чи потребує здійснення майнінгу отримання ліцензії на надання послуг у галузі криптографічного захисту інформації.

Інтерес полягає у тому, щоб без проходження дозвільних процедур законно здійснювати майнінг та заявляти його як вид своєї діяльності.

МАСШТАБ:

проблема стосується усіх майнерів - суб'єктів господарювання.

ГОСТРОТА:

проблема має високу гостроту для заінтересованих сторін.

ДИНАМІКА:

незмінна.

ВАЖЛИВІСТЬ:

висока (дуже значні ризики майнерів - конфіскація криптовалюти та обладнання).

ПРІОРИТЕТНІСТЬ:

проблема не є пріоритетною (проблема не визначена державними органами як пріоритетна).

4. Неможливість платників єдиного податку приймати криптовалюту в якості оплати за товари (послуги)

Платники єдиного податку не можуть отримувати винагороду у вигляді криптовалюти. Зазначена проблема стосується платників єдиного податку та власників криптовалюти, інтерес яких полягає у розрахунку за товари (послуги) криптовалютою.

МАСШТАБ:

проблема стосується невеликої частини власників криптовалюти та суб'єктів господарювання, платників єдиного податку.

ГОСТРОТА:

проблема має низьку гостроту для заінтересованих сторін.

ДИНАМІКА:

незмінна.

ВАЖЛИВІСТЬ:

невисока (незначна кількість потенційних користувачів).

ПРІОРИТЕТНІСТЬ:

проблема не є пріоритетною (проблема не визначена державними органами як пріоритетна).

5. Неможливість укласти смарт-контракти

Суб'єкти господарювання не можуть укласти договори у вигляді смарт-контрактів. Зазначена проблема стосується тих суб'єктів господарювання, які хочуть укласти смарт-контракти.

МАСШТАБ:

проблема стосується невеликої частини суб'єктів господарювання.

ГОСТРОТА:

проблема має середню гостроту для заінтересованих сторін.

ДИНАМІКА:

незмінна.

ВАЖЛИВІСТЬ:

середня (висока гострота, однак незначна кількість потенційних користувачів).

ПРІОРИТЕТНІСТЬ:

проблема не є пріоритетною (проблема не визначена державними органами як пріоритетна).

6. Невизначений правовий статус ICO

Правовий статус ICO та відповідних токенів не визначений. Інтерес компаній полягає у здійсненні ICO в рамках української юрисдикції: обмінювати токени на зобов'язання, мати можливість законно продати отриману криптовалюту за звичайну валюту..

МАСШТАБ:

проблема стосується невеликої частини суб'єктів господарювання.

ГОСТРОТА:

проблема має високу гостроту для заінтересованих сторін.

ДИНАМІКА:

незмінна.

ВАЖЛИВІСТЬ:

середня (вирішення проблеми створить можливість залучати компанії в Україну).

ПРІОРИТЕТНІСТЬ:

проблема не є пріоритетною (проблема не визначена державними органами як пріоритетна).

7. Захист прав споживачів

Під час здійснення придбання криптовалют права споживачів наразі не є захищеними. Інтерес споживачів полягає у захищеності своїх прав.

МАСШТАБ:

проблема стосується фізичних осіб покупців/продавців криптовалюти (власників).

ГОСТРОТА:

проблема має невисоку гостроту для заінтересованих сторін (на поточній стадії розвитку ринку криптовалют).

ДИНАМІКА:

незмінна.

ВАЖЛИВІСТЬ:

середня (великий масштаб, однак невисока гострота).

ПРІОРИТЕТНІСТЬ:

Пріоритетність: висока (фінансові регулятори заявили, що вони продовжуються опрацювання питання правового статусу криптовалют, в тому числі з метою захисту прав споживачів).

8. Невизначеність необхідності ліцензування послуг з розробки криптовалют

Розробники криптовалют не мають впевненості щодо того, чи потребує їх діяльність отримання ліцензії на надання послуг у галузі криптографічного захисту інформації.

Інтерес полягає у тому, щоб без проходження дозвільних процедур законно здійснювати розробку криптовалют.

МАСШТАБ:

невеликий (незначна кількість суб'єктів господарювання).

ГОСТРОТА:

проблема має невисоку гостроту для заінтересованих сторін.

ДИНАМІКА:

незмінна.

ВАЖЛИВІСТЬ:

невисока.

ПРІОРИТЕТНІСТЬ:

не пріоритетна.

9. Неможливість експортувати/імпортувати товару з переліку в обмін на криптовалюту

Компанії не можуть здійснити експорт/імпорт ряду товарів у обмін на криптовалюту через заборону зовнішньоекономічних бартерних операцій з такими товарами (наприклад, експорт насіння соняшнику, олії соняшникової, пива солодового і т.д.).

Інтерес полягає у тому, щоб без експортувати/імпортувати товари в обмін на криптовалюту.

МАСШТАБ:

невеликий (незначна кількість суб'єктів господарювання).

ГОСТРОТА:

проблема має невисоку гостроту для заінтересованих сторін.

ДИНАМІКА:

незмінна.

ВАЖЛИВІСТЬ:

невисока.

ПРІОРИТЕТНІСТЬ:

не пріоритетна.

ТАБЛИЦЯ. ПЕРЕЛІК ПРОБЛЕМ, ЇХ КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ З ФАКТИЧНИМИ ТА ЦІЛЬОВИМИ ЗНАЧЕННЯМИ (ТРЕНДАМИ)

№ п/п	Проблема	Гострота проблеми	Масштаб проблеми	Динаміка проблеми	Важливість проблеми	Пріоритетність проблеми	Місце проблеми у рейтингу за важливістю та пріоритетністю
1	Непрогнозовані правові наслідки діяльності з криптовалютами	Висока	Дуже великий	Незмінна	Дуже висока	Висока	1
2	Невизначеність питання оподаткування та обліку операцій з криптовалютами	Середня	Великий	Незмінна	Висока	Висока	3
3	Невизначеність необхідності ліцензування майнінгу	Висока	Середній	Незмінна	Дуже висока	Не пріоритетна	2
4	Неможливість платників єдиного податку приймати криптовалюту в якості оплати за товари (послуги)	Невисока	Невеликий	Незмінна	Невисока	Не пріоритетна	7
5	Неможливість укладати смарт-контракти	Висока	Невеликий	Незмінна	Середня	Не пріоритетна	4
6	Невизначений правовий статус ICO	Висока	Невеликий	Незмінна	Середня	Не пріоритетна	5
7	Захист прав споживачів	Невисока	Великий	Незмінна	Середня	Висока	6
8	Невизначеність необхідності ліцензування послуг з розробки криптовалют	Невисока	Невеликий	Незмінна	Невисока	Не пріоритетна	8
9	Неможливість експортувати/ імпортувати товару з переліку в обмін на криптовалюту	Невисока	Невеликий	Незмінна	Невисока	Не пріоритетна	9

ТРИ НАЙВАЖЛИВІШІ ПРОБЛЕМИ ТА ЇХ ПРИЧИНИ

Ми вважаємо, що найважливішими проблемами на ринку криптовалют є:

- 1) Непрогнозовані правові наслідки діяльності з криптовалютами;
- 2) Невизначеність питання оподаткування та обліку операцій з криптовалютами;
- 3) Невизначеність необхідності ліцензування майнінгу.

Щодо проблем 1 та 2

Правовою причиною проблем 1 та 2 є правова невизначеність. Оскільки криптовалюти є достатньо новим та складним за своєю природною явищем, проблеми правової невизначеності є для нього цілком очікуваними в силу об'єктивної причини – новизни об'єкту регулювання.

При цьому на момент віднесення криптовалют до грошового сурогату можна було б розглядати як причини цього кроку необхідність:

- ◆ Забезпечення стабільності грошової одиниці України;
- ◆ Протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Однак, криптовалюти вже не визнаються грошовим сурогатом в Україні, а їх правовий статус є невизначеним.

Тому сам факт віднесення криптовалют до грошового сурогату ми можемо вважати причиною, що сповільнила встановлення правової визначеності щодо статусу криптовалют та оподаткування операцій з ними.

Принаймні це стосується проблем 1 та 2. Зазначені проблеми є підконтрольними державі.

Щодо проблеми 3

Новизну майнінгу ми також вважаємо головною причиною проблем з визначенням вимог до майнінгу. Через новизну майнінгу досі відсутні роз'яснення Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України щодо того, чи є майнінг ліцензованим видом діяльності (на цю службу покладено обов'язок здійснення повноваження органу ліцензування у сфері криптографічного та технічного захисту інформації).

Зазначена проблема є підконтрольною державі.

КУРСИ ПОЛІТИКИ НА РИНКУ ТА ЇХ ОЦІНКА

Курс політики – це формалізований шлях вирішення проблеми політики, що виражений як система способів і інструментів (засобів) політики, що у своєму поєднанні спрямовані на досягнення цілей державної політики.

1. Курс політики щодо проблеми «Непрогнозовані правові наслідки діяльності з криптовалютами»

ПОТОЧНИЙ КУРС ПОЛІТИКИ:

бездіяльність.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ:

правова невизначеність щодо нового об'єкту регулювання.

Умовно можна сказати, що курс політики у вигляді бездіяльності розпочався разом з появою криптовалют у 2009 році. За цей час гострота проблеми та динаміка залишалися незмінними. При цьому масштаб проблеми зріс, разом з числом користувачів криптовалют.

ПОТЕНЦІЙНІ ЦІЛІ ПОЛІТИКИ:

- ◆ збільшення кількості суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність в Україні з використанням криптовалют;
- ◆ справляння податків і зборів;
- ◆ протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;
- ◆ отримання всебічної та об'єктивної статистичної інформації щодо економічної ситуації в Україні;
- ◆ захист прав споживачів.

Ми вважаємо, що курс політики є неефективним, оскільки при бездіяльності відбулося зростання масштабу проблеми.

2. Невизначеність питання оподаткування та обліку операцій з криптовалютами

ПОТОЧНИЙ КУРС ПОЛІТИКИ:

бездіяльність.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ:

правова невизначеність щодо нового об'єкту регулювання.

Умовно можна сказати, що курс політики у вигляді бездіяльності розпочався разом з появою криптовалют у 2009 році. За цей час гострота проблеми та динаміка залишалися незмінними. При цьому масштаб проблеми зріс, разом з числом користувачів криптовалют.

ПОТЕНЦІЙНА ЦІЛЬ ПОЛІТИКИ:

справляння податків і зборів.

Ми вважаємо, що курс політики є неефективним, оскільки при бездіяльності відбулося зростання масштабу проблеми.

3. Невизначеність необхідності ліцензування майнінгу

ПОТОЧНИЙ КУРС ПОЛІТИКИ:

бездіяльність.

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ:

правова невизначеність щодо необхідності ліцензування майнінгу.

Потенційно можливим є застосування такого інструменту регулювання – ліцензія на надання послуг у галузі криптографічного захисту інформації.

Наразі майнінг не ліцензується, роз'яснень щодо того, чи підпадає він під ліцензування немає.

Умовно можна сказати, що курс політики у вигляді бездіяльності розпочався разом з появою криптовалют у 2009 році. За цей час гострота проблеми та динаміка залишалися незмінними. При цьому масштаб проблеми зріс, разом з числом майнерів.

ПОТЕНЦІЙНА ЦІЛЬ ПОЛІТИКИ:

контроль за криптографічним захистом інформації.

Ми вважаємо, що курс політики є неефективним, оскільки при бездіяльності відбулося зростання масштабу проблеми.

ВИСНОВОК:

Таким чином, базовою причиною проблем на ринку криптовалют є правова невизначеність. На наш погляд, правова невизначеність щодо різних аспектів регулювання ринку криптовалют є тимчасовим явищем, що обумовлене новизною ринку.

При формуванні політики щодо ринку криптовалют необхідно концентруватися насамперед на вирішенні таких проблем:

- 1 Непрогнозовані правові наслідки діяльності з криптовалютами;
- 2 Невизначеність питання оподаткування та обліку операцій з криптовалютами;
- 3 Невизначеність необхідності ліцензування майнінгу.

ВИСНОВКИ

Законодавство та правозастосовча практика є причиною проблем ринку

Виходячи з проведеного аналізу можна стверджувати, що існуюче регулювання не тільки не спрямоване на вирішення найважливіших проблем ринку, але і є їх основною причиною.

Найбільшою регуляторною проблемою ринку криптовалют є відсутність чіткого визначення правового статусу криптовалют.

Це спричиняє ризики для суб'єктів господарювання через невизначеність вимог щодо діяльності на ринку та оподаткування операцій. Таким чином, чинне законодавство створює ризики для суб'єктів господарювання та є причиною для відмов у проведенні банківських операцій.

Ми вважаємо існуюче законодавство повністю неефективним для ринку криптовалют. Породжуючи принципові проблеми для бізнесу, воно не досягає цілей державної політики.

Найважливіші проблеми можна вирішити без змін до законів

Роз'яснення ДФС про класифікацію криптовалют як нематеріальних активів (у разі його підтримки фінансовими регуляторами) зможе вирішити дві основні проблеми на ринку криптовалют: непрогнозовані правові наслідки діяльності з криптовалютами та невизначеність питання оподаткування та обліку операцій з криптовалютами.

Третя за пріоритетністю проблема – невизначеність необхідності ліцензування послуг з розробки криптовалют – може бути вирішена роз'ясненням Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Внесення змін до законів може допомогти розвитку ICO та смарт-контрактів

Окрім питання правового статусу криптовалют та оподаткування на рівні законів істотні зміни можна запровадити щодо:

- ◆ визнання смарт-контрактів – шляхом внесення змін до Законів України «Про електронну комерцію» та «Про електронні документи та електронний документообіг»;
- ◆ визначення правового статусу та особливостей застосування токенів – зокрема, шляхом внесення змін до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок».

Нові підходи ЄС щодо криптовалют будуть обов'язковими і для України

На момент написання Зеленої книги невідповідність регулювання криптовалют вимогам Угоди про Асоціацію відсутня.

При цьому найближчим часом у ЄС мають набрати чинності зміни що стосуються ринку криптовалют. У законодавстві ЄС з'явиться визначення поняття «віртуальні валюти», а також обов'язок провайдерів послуг на ринку криптовалют бути суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Відповідні норми мають бути стати частиною національного законодавства країн-членів ЄС протягом **18** місяців з дня публікації змін.

Відповідні норми будуть обов'язковими до імплементації в Україні також. Їх імплементація потребуватиме внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

ДОДАТКИ

ПЕРЕЛІК ТОВАРІВ (РОБІТ, ПОСЛУГ), ЕКСПОРТ ЯКИХ ЗА БАРТЕРНИМИ (ТОВАРООБМІННИМИ) ОПЕРАЦІЯМИ ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ

Найменування товару	Код згідно з УКТ ЗЕД
Насіння соняшнику подрібнене або неподрібнене	1206 00
Олія соняшникова	1512
Пиво солодове	2203 00
Вина, лікери, спирт етиловий, горілка та інші міцні алкогольні напої	2204, 2205, 2206 00, 2207, 2208
Сигарети з тютюну	2402 20 10 00 2402 20 90 10 2402 20 90 20
Перліт	2530 10 10 00
Бурштин	2530 90 95 00
Руди і концентрати дорогоцінних металів	2616
Кокс і напівкокс з кам'яного вугілля	2704 00
Пек і кокс пековий, отриманий із смоли кам'яного вугілля або інших мінеральних смол	2708
Метали дорогоцінні в колоїдному стані; сполуки неорганічні або органічні дорогоцінних металів визначеного або невизначеного хімічного складу, амальгами дорогоцінних металів	2843
Тільки аерофотоплівки завширшки 35 мм	3702 94 90 00
Тільки аерофотоплівки завширшки понад 35 мм	3702 95 00 00
Шкіряна сировина	4101 - 4103
Перли природні або культивовані	7101
Алмази оброблені або необроблені, але неоправлені і незакріплені	7102
Дорогоцінне каміння (крім алмазів) та напівдорогоцінне каміння оброблене або необроблене	7103
Дорогоцінне і напівдорогоцінне каміння штучне або реконструйоване, оброблене або необроблене	7104
Кришка і порошок з природного та штучного дорогоцінного і напівдорогоцінного каміння	7105
Срібло (включаючи срібло з гальванічним покриттям золотом або платиною) необроблене, напівоброблене або у вигляді порошку	7106
Метали недорогоцінні, плаковані сріблом, напівоброблені	7107 00 00 00
Платина необроблена, напівоброблена або у вигляді порошку	7110

Найменування товару	Код згідно з УКТ ЗЕД
Метали недорогоцінні, срібло або золото, плаковані платиною, необроблені або напівоброблені	7111 00 00 00
Відходи і брухт дорогоцінних металів та металів, плакованих дорогоцінними металами	7112
Ювелірні вироби та їх частини з дорогоцінних металів або металів, плаковані дорогоцінними металами	7113
Золоті або срібні вироби майстрів та їх частини з дорогоцінних металів або металів, плаковані дорогоцінними металами	7114
Монети (тільки з дорогоцінних металів)	7118
Феросилікомарганець	7202 30 00 00
Відходи і брухт чорних металів; зливки чорних металів для переплавки (шихтові зливки)	7204
Напівфабрикати із заліза і нелегованої сталі	7207
Прокат плоский із заліза і нелегованої сталі завширшки не менш як 600 мм гарячекатаний	7208
Прокат плоский із заліза і нелегованої сталі завширшки не менш як 600 мм холоднокатаний	7209
Прокат плоский із заліза і нелегованої сталі завширшки менш як 600 мм плакований	7212
Палі шпунтові з чорних металів	7301
Відходи і брухт мідні	7404 00
Відходи і брухт нікелеві	7503 00
Відходи і брухт алюмінієві	7602 00
Провід багатожильний, троси, плетениці тощо з алюмінію, без електричної ізоляції, із сталевим осердям	7614 10 00 00
Відходи і брухт із свинцю	7802 00 00 00
Відходи і брухт із цинку	7902 00 00 00
Відходи і брухт олов'яні	8002 00 00 00
Відходи і брухт вольфрамові	8101 91 90 00
Відходи і брухт молібденові	8102 91 90 00
Відходи і брухт танталові	8103 10 90 00
Відходи і брухт магнієві	8104 20 00 00
Відходи і брухт кобальтові	8105 10 90 00
Відходи і брухт кадмієві	8107 10 90 00
Відходи і брухт титанові	8108 10 90 00
Відходи і брухт цирконієві	8109 10 90 00
Відходи і брухт сурмові	8110 00 19 00
Відходи і брухт марганцеві	8111 00 19 00
Відходи і брухт берилієві	8112 11 90 00
Відходи і брухт хромові	8112 20 39 00
Відходи і брухт германієві	8112 30 40 00

Найменування товару	Код згідно з УКТ ЗЕД
Відходи і брухт ванадієві	8112 40 19 00
Необроблені відходи і брухт, порошки: гафнію, ніобію, ренію	8112 91 10 00 8112 91 31 00 8112 91 39 00
Відходи і брухт галієві, індієві, талієві	8112 91 50 00
Відходи і брухт металокераміки та виробів з неї	8113 00 40 00
Комбайни (для видобування вугілля і гірських порід)	8430 39 00 00
Пересувні шахтні кріплення з гідравлічним приводом	8479 89 30 00
Тільки магнітні стрічки завширшки більш як 6,5 мм (крім магнітної стрічки А-3901-25П)	8523 13 00
Вироби з бурштину	9602 00 00 00
Послуги трубопровідного транспорту з транспортування сирої нафти та нафтопродуктів	60.301 (за класифікатором послуг ЗЕД)

ПЕРЕЛІК ТОВАРІВ (РОБІТ, ПОСЛУГ), ІМПОРТ ЯКИХ ЗА БАРТЕРНИМИ (ТОВАРООБМІННИМИ) ОПЕРАЦІЯМИ ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ

Найменування товару	Код згідно з УКТ ЗЕД
Бурштин	2530 90 95 00
Алмази оброблені або необроблені, але неоправлені і незакріплені (діаманти)	7102 39 00 00
Ювелірні вироби та їх частини з дорогоцінних металів або металів, плакованих дорогоцінними металами	7113
Вироби з бурштину	9602 00 00 00

ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

№ п/п	Назва	Тип	Видавець	№	Дата
1	Про електронну комерцію	Закон	Верховна Рада України	675-VIII	03-09-2015
2	Про ліцензування видів господарської діяльності	Закон	Верховна Рада України	222-VIII	02-03-2015
3	Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення	Закон	Верховна Рада України	1702-VII	14-10-2014
4	Про запобігання корупції	Закон	Верховна Рада України	1700-VII	14-10-2014
5	Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Наказ	Міністерство фінансів України	73	07-02-2013
6	Податковий кодекс України	Кодекс України	Верховна Рада України	2755-VI	02-12-2010
7	Про цінні папери та фондовий ринок	Закон	Верховна Рада України	3480-IV	23-02-2006
8	Про електронні документи та електронний документообіг	Закон	Верховна Рада України	851-IV	22-05-2003
9	Господарський кодекс України	Кодекс України	Верховна Рада України	436-IV	16-01-2003
10	Цивільний кодекс України	Кодекс України	Верховна Рада України	435-IV	16-01-2003
11	Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг	Закон	Верховна Рада України	2664-III	12-07-2001
12	Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні	Закон	Верховна Рада України	2658-III	12-07-2001
13	Про платіжні системи та переказ коштів в Україні	Закон	Верховна Рада України	2346-III	05-04-2001
14	Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку	Наказ	Міністерство фінансів України	242	18-10-1999
15	Про Національний банк України	Закон	Верховна Рада України	679-XIV	20-05-1999

№ п/п	Назва	Тип	Видавець	№	Дата
16	Про деякі питання регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності	Постанова	Кабінет Міністрів України	756	29-04-1999
17	Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності	Закон	Верховна Рада України	351-XIV	23-12-1998
18	Про Положення про порядок здійснення криптографічного захисту інформації в Україні	Указ	Президент України	505/98	22-05-1998
19	Про реалізацію окремих положень Закону України «Про захист прав споживачів»	Постанова	Кабінет Міністрів України	172	19-03-1994
20	Про систему валютного регулювання і валютного контролю	Декрет	Кабінет Міністрів України	15-93	19-02-1993
21	Про товарну біржу	Закон	Верховна Рада України	1956-XII	10-12-1991
22	Про захист прав споживачів	Закон	Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки	1023-XII	12-05-1991
23	Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21)	Кодекс України	Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки	8073-X	07-12-1984
24	Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010	Наказ	Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики	457	11-10-2010
25	Деякі питання ліцензування господарської діяльності з надання послуг у галузі криптографічного захисту інформації (крім послуг електронного цифрового підпису) та технічного захисту інформації за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України	Постанова	Кабінет Міністрів України	821	16-11-2016

ПЕРЕЛІК НЕАКТУАЛЬНИХ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТІВ

№ п/п	Регуляторний акт	Результат оцінки за критерієм «Актуальність»	Ознака, за якою прийнято рішення
1	Закон Верховна Рада УРСР №1023-ХІІ від 12.05.1991 «Про захист прав споживачів»	Неактуальний	За ознакою періоду прийняття
2	Кодекс України про адміністративні правопорушення №8073-Х від 07.12.1984	Неактуальний	За ознакою періоду прийняття

5 | КОНЦЕПЦІЯ ПОЛІТИКИ

1. Опис проблеми

ФОРМУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ:

непрогнозовані правові наслідки діяльності з криптовалютами.

ОПИС ПРОБЛЕМИ:

правовий статус криптовалют в Україні є невизначеним. У зв'язку з цим учасники ринку криптовалют мають:

- ◆ Ризики класифікації операцій з криптовалютами як незаконних, що буде причиною для притягнення до відповідальності;
- ◆ Ризики неможливості судового захисту прав у спорах, пов'язаних з криптовалютами;
- ◆ Складнощі із банківським обслуговуванням.

НОСІЇ ПРОБЛЕМИ:

власники криптовалют, обмінні біржі, пункти обміну, майнери, бажаючі приймати криптовалюту в обмін на товари.

КЛЮЧОВИЙ ПОКАЗНИК, ЩО ХАРАКТЕРИЗУЄ ПРОБЛЕМУ:

кількість суб'єктів господарювання, що зареєстровані в Україні та офіційно здійснюють операції з криптовалютами в рамках української юрисдикції.

2. Причини проблеми та релевантні цілі політики

ПРИЧИНА ПРОБЛЕМИ:

невизначеність правового статусу криптовалют.

РЕЛЕВАНТНИМИ ЦІЛЯМИ ПОЛІТИКИ МОЖУТЬ БУТИ:

- ◆ збільшення кількості суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність в Україні з використанням криптовалют ;
- ◆ збільшення надходжень до бюджету від згаданих суб'єктів;
- ◆ протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;
- ◆ отримання всебічної та об'єктивної статистичної інформації щодо економічної ситуації в Україні;
- ◆ захист прав споживачів.

3. Опис діючого курсу політики та висновки щодо нього

ДІЮЧИЙ КУРС ПОЛІТИКИ:

бездіяльність.

Нам не відомі офіційно зареєстровані в Україні біржі криптовалют, обмінні пункти, майнінгові компанії тощо. Існують окремі компанії, що декларують прийом криптовалют в якості оплати (до **100**), однак у нас відсутні відомості, що відповідні транзакції оформлюються офіційно в рамках української юрисдикції.

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ КУРСУ ПОЛІТИКИ:

разом із розвитком та зростанням ринку криптовалют масштаб проблеми збільшується (вона стосується все більшої кількості суб'єктів).

ЕФЕКТИВНІСТЬ КУРСУ ПОЛІТИКИ:

неефективний.

4. Альтернативні курси політики

АЛЬТЕРНАТИВА 1.

Як показав аналіз, здійснений в рамках Зеленої книги, відповідно до чинного законодавства криптовалюти підпадають під описання нематеріального активу (відтак, є майном). Тобто, без жодних змін законодавства для цілей господарського та податкового законодавства всі операції з криптовалютами мають регулюватися так само, як і операції з іншими нематеріальними активами.

При цьому відповідно до цивільного законодавства (враховуючи рішення Європейського суду з прав людини) криптовалюти мають розглядатися як інше майно.

На наш погляд, роз'яснення Державної фіскальної служби України щодо класифікації криптовалют як нематеріального активу відповідно до положень Податкового кодексу України та Господарського кодексу України, може вирішити проблему. Також зазначена проблема може бути вирішена аналогічною за змістом узагальнюючою податковою консультацією Міністерства фінансів України.

Також, для остаточного сприйняття учасниками ринку та державними органами такої позиції, необхідно провести відповідну прес-конференцію фінансових регуляторів та спільну заяву з підтримкою відповідної позиції ДФС/Мінфіну (за аналогією до спільної заяви, що була зроблена 30.11.2017 щодо невизначеного правового статусу криптовалют).

Такий курс політики буде сприяти легалізації учасників та операцій на ринку криптовалют, слугуватиме досягненню таких цілей політики:

- 1) визначення прав учасників цивільних відносин (через визначення об'єктів цивільних прав);
- 2) справляння податків і зборів;
- 3) захист прав споживачів.

ТАБЛИЦЯ СТРУКТУРА КУРСУ ПОЛІТИКИ ДО ПРОБЛЕМИ « _____ »

№ п/п	Причина проблеми	Ціль політики	Дія
1	Правовий статус криптовалют в Україні є невизначеним	<ol style="list-style-type: none">1. Збільшення кількості суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність в Україні з використанням криптовалют;2. Збільшення надходжень до бюджету від згаданих суб'єктів;3. Захист прав споживачів.	<ol style="list-style-type: none">1. Лист-роз'яснення ДФС/узагальнююча податкова консультація Мінфіну, класифікуючи криптовалюту як нематеріальний актив;2. Спільна заява фінансових регуляторів.

АЛЬТЕРНАТИВА 2.

Визначення правового статусу криптовалют на рівні Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України чи Податкового кодексу України.

Реалізація курсу передбачає запровадження нового поняття криптовалют/віртуальних валют/цифрових активів або пряме віднесення криптовалют до одного з існуючих об'єктів.

Цей курс політики буде сприяти легалізації учасників та операцій на ринку криптовалют, слугуватиме досягненню таких цілей політики:

- 1 збільшення кількості суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність в Україні з використанням криптовалют;
- 2 збільшення надходжень до бюджету від згаданих суб'єктів;
- 3 захист прав споживачів.

ТАБЛИЦЯ СТРУКТУРА КУРСУ ПОЛІТИКИ ДО ПРОБЛЕМИ « _____ »

№ п/п	Причина проблеми	Ціль політики	Дія
1	Правовий статус криптовалют в Україні є невизначеним	<ol style="list-style-type: none">1. Збільшення кількості суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність в Україні з використанням криптовалют;2. Збільшення надходжень до бюджету від згаданих суб'єктів;3. Захист прав споживачів.	Внесення змін до ЦКУ/ГКУ/ПКУ (визначення правового статусу криптовалют).

АЛЬТЕРНАТИВА 3.

Внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», а саме:

- ◆ запровадження поняття віртуальні валюти/криптовалюти;
- ◆ визначення суб'єктами первинного фінансового моніторингу провайдерів, що залучені до послуг з обміну між віртуальними валютами та фіатними валютами.

Зазначений крок буде схожим до кроку, що дій ЄС. 19 квітня Європейський Парламент і 14 травня 2018 року Рада ЄС затвердили схожі зміни до Директиви 2015/849/ЄС про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму.

Після внесення таких змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» ДФС/Мінфіну необхідно буде надати роз'яснення щодо класифікації криптовалют для цілей податкового законодавства.

Цей курс політики буде сприяти легалізації учасників та операцій на ринку криптовалют, слугуватиме досягненню таких цілей політики:

- 1 збільшення кількості суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність в Україні з використанням криптовалют;
- 2 збільшення надходжень до бюджету від згаданих суб'єктів;
- 3 захист прав споживачів;
- 4 протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

ТАБЛИЦЯ СТРУКТУРА КУРСУ ПОЛІТИКИ ДО ПРОБЛЕМИ « _____ »

№ п/п	Причина проблеми	Ціль політики	Дія
1	Правовий статус криптовалют в Україні є невизначеним	<ol style="list-style-type: none"> 1. збільшення кількості суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність в Україні з використанням криптовалют; 2. збільшення надходжень до бюджету від згаданих суб'єктів; 3. захист прав споживачів; 4. протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: <ul style="list-style-type: none"> ● запровадження поняття віртуальні валюти/ криптовалют; ● визначення суб'єктами первинного фінансового моніторингу провайдерів, що залучені до послуг з обміну між віртуальними валютами та фіатними валютами; 2. Лист-роз'яснення ДФС/ узгаальнююча податкова консультація Мінфіну щодо класифікації криптовалют для цілей податкового законодавства.

Порівняння та вибір курсу політики

Альтернатива 1 – роз'яснення ДФС/Мінфіну щодо класифікації криптовалют як нематеріального активу.

Альтернатива 2 – визначення правового статусу криптовалют на рівні ЦКУ/ГКУ/ПКУ.

Альтернатива 3 – визначення криптовалют та суб'єктів первісного фінансового моніторингу в рамках Закону про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів.

Ми порівняємо три описані курси політики за такими критеріями:

- ◆ Складність реалізації курсу;
- ◆ Час на реалізацію;
- ◆ Сприятливість для розвитку ринку;
- ◆ Відповідність цілям політики;
- ◆ Суперечливість для учасників ринку.

ПЕРЕЛІК КРИТЕРІЇВ ДЛЯ ПОРІВНЯННЯ КУРСІВ ПОЛІТИКИ

№ п/п	Критерій	Бал	Описання
1	Складність реалізації курсу	від 1 до 5	1 – найскладніший, 5 – найлегший
2	Час на реалізацію		1 – найшвидший, 5 – найдовший
3	Сприятливість для розвитку ринку		1 – категорично несприятливий, 5 – дуже сприятливий
4	Відповідність цілям політики		1 – не відповідає цілям політики, 5 – максимально відповідає цілям політики
5	Суперечливість для учасників ринку		1 – максимально неоднозначне сприйняття учасниками ринку, 5 – об'єднана позиція ринку щодо курсу

ОЦІНКА КУРСІВ ПОЛІТИКИ ЗА КРИТЕРІЯМИ

	Критерій	Альтернативний курс 1	Альтернативний курс 2	Альтернативний курс 3
<i>Бали</i>	Складність реалізації курсу	5	3	3
<i>Коментар</i>	Альтернатива 1 не потребує прийняття нових нормативно-правових актів, тому її реалізація є достатньо простою. Альтернативи 2 та 3 потребують внесення змін до законів, що є складним процесом.			
<i>Бали</i>	Час на реалізацію	4	2	2
<i>Коментар</i>	Альтернатива 1 передбачає підготовку роз'яснення, його публікацію та проведення заходу. Зазначена альтернатива не потребує розробки нових інструментів та механізмів, як і проведення широких дискусій, так як базується на чинному законодавстві. Альтернативи 2 та 3 потребують широкого обговорення та погодження, оскільки направлені на створення нової термінології та зміну важливих законів. Прийняття законів також є триваючим процесом.			
<i>Бали</i>	Сприятливість для розвитку ринку	4	4	3
<i>Коментар</i>	В рамках альтернативи 1 не передбачається запровадження нових вимог до учасників ринку криптовалю, а правовий статус криптовалю передбачається визначити згідно з чинним законодавством. При цьому альтернативи 2 та 3 передбачають можливість вибору різного правового статусу криптовалю, що є дискусійним питанням для ринку. Альтернативний курс 3 є більш суперечливим для ринку з огляду на обов'язок здійснення первісного фінансового моніторингу.			
<i>Бали</i>	Відповідність цілям політики	3	3	5
<i>Коментар</i>	Відмінність між альтернативами полягає у тому, що альтернатива 3 охоплює на одну більше ціль політики, ніж альтернативи 1 та 2, - протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.			

	Критерій	Альтернативний курс 1	Альтернативний курс 2	Альтернативний курс 3
Бали	Суперечливість для учасників ринку	4	3	2
Коментар	В рамках альтернативи 1 не передбачається запровадження нових вимог до учасників ринку криптовалю, а правовий статус криптовалю передбачається визначити згідно з чинним законодавством. При цьому альтернативи 2 та 3 передбачають можливість вибору різного правового статусу криптовалю, що є дискусійним питанням для ринку. Альтернативний курс 3 є більш суперечливим для ринку з огляду на обов'язок здійснення первісного фінансового моніторингу.			

Відповідно до наведеного порівняння, ми вважаємо, оптимальним курсом є альтернатива 1, а саме роз'яснення ДФС/Мінфіну щодо класифікації криптовалю як нематеріального активу.

Цей курс політики дозволить найшвидше вирішити найважливішу проблему ринку криптовалю.

Орієнтовний план заходів для реалізації політики

Для реалізації обраної політики (альтернатива 1) необхідно:

- 1) Підготувати та оприлюднити лист-роз'яснення ДФС, відповідно до якого криптовалю мають класифікуватися як нематеріальний актив;
- 2) Оприлюднити прес-реліз ДФС;
- 3) Підготувати та оприлюднити спільну заяву (прес-реліз) фінансових регуляторів, яка передбачає підтримку позиції ДФС;
- 4) Провести прес-конференцію ДФС із залученням Мінфіну та фінансових регуляторів.

ПЛАН ЗАХОДІВ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КУРСУ ПОЛІТИКИ

№ п/п	Захід, спрямований на реалізацію державної політики	Строк (термін) виконання	Відповідальний
1	Підготовка та оприлюднення листа-роз'яснення ДФС	4 тижні	ДФС
2	Оприлюднити прес-реліз	1 тиждень	ДФС
3	Підготувати та оприлюднити спільну заяву (прес-реліз) фінансових регуляторів	2 тижні	Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг
4	Провести прес-конференцію ДФС із залученням Мінфіну та фінансових регуляторів	1 тиждень	Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ, ЩО МАЮТЬ БУТИ РОЗРОБЛЕНІ

№ п/п	Орієнтовна назва	Тип	Орган-видаєць	Причина проблеми	Суть змін	Орієнтовна дата розробки
1	Лист-роз'яснення ДФС щодо класифікації криптовалют для цілей оподаткування та бухгалтерського обліку	Лист	ДФС	Невизначеність правового статусу криптовалют	Визнання криптовалюти нематеріальним активом	

ДОДАТКИ

КЛАСИФІКАЦІЯ СПОСОБІВ РЕГУЛЮВАННЯ

1	Обмеження доступу на ринок
2	Державна верифікація
3	Обов'язкова диверсифікація ризиків
4	Державне регулювання цін
5	Державне обмеження ринку
6	Фіскальне регулювання
7	Технічне регулювання
8	Державна підтримка
9	Доступ до спільного ресурсу
10	Антимонопольне регулювання
11	Регулювання зовнішньоекономічної діяльності
12	Валютне регулювання

КЛАСИФІКАЦІЯ НЕДОЛІКІВ РЕГУЛЮВАННЯ

РА (PROBLEM ТИПУ «А») – НЕДОЛІК РЕГУЛЮВАННЯ:

РА-1(PROBLEM ТИПУ «А» РІЗНОВИД №1) / РЕГУЛЮВАННЯ НЕ ДОСЯГАЄ МЕТИ (ПРОБЛЕМА НЕВИРІШУЄТЬСЯ)

РА-1-R-1 (Problem типу «А» різновид №1 reason №1)

РА-1-R-1-1 (Problem типу «А» різновид №1 reason №1-1)

РА-1-R-1-2 (Problem типу «А» різновид №1 reason №1-2)

РА-1-R-1-3 (Problem типу «А» різновид №1 reason №1-3)

РА-1-R-1-4 (Problem типу «А» різновид №1 reason №1-4)

регулювання було неправильно імплементоване

були допущені помилки при нормопроекуванні

не було виділено необхідне фінансування

не було здійснено необхідних адміністративних заходів (не створено орган, не передано функції/повноваження)

не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення)

РА-1-R-2 (Problem типу «А» різновид №1 reason №2)

РА-1-R-2-1 (Problem типу «А» різновид №1 reason №2-1)

РА-1-R-2-2 (Problem типу «А» різновид №1 reason №2-2)

РА-1-R-2-3 (Problem типу «А» різновид №1 reason №2-3)

РА-1-R-2-4 (Problem типу «А» різновид №1 reason №2-4)

РА-1-R-2-5 (Problem типу «А» різновид №1 reason №2-5)

РА-1-R-2-6 (Problem типу «А» різновид №1 reason №2-6)

неправильно обрані інструменти (засоби) регулювання для досягнення мети

обрано надмірно жорсткий інструмент

обрано надмірно м'який інструмент

обрано інструмент, що не призначений для досягнення мети

обраних інструментів не достатньо для досягнення мети регулювання не застосовано попри наявну потребу у застосуванні, що призводить до неможливості досягнути мети

одночасно застосовані інструменти, що нейтралізують (заважають) позитивний вплив один одного

РА-1-R-3 (Problem типу «А» різновид №1 reason №3)

РА-1-R-3-1 (Problem типу «А» різновид №1 reason №3-1)

РА-1-R-3-2 (Problem типу «А» різновид №1 reason №3-2)

РА-1-R-3-3 (Problem типу «А» різновид №1 reason №3-3)

РА-1-R-3-3 (Problem типу «А» різновид №1 reason №3-4)

в процесі прийняття та застосування інструменту регулювання істотно змінилися обставини

відпала актуальність проблеми

істотно змінився масштаб проблеми

істотно змінилося значення проблеми (стала значно більш або менш важливою)

з'явилися додаткові фактори, що істотно впливають на проблему та не усуваються застосованим інструментом регулювання

РА-1-R-4 (Problem типу «А» різновид №1 reason №4)

РА-1-R-4-1 (Problem типу «А» різновид №1 reason №4-1)

РА-1-R-4-2 (Problem типу «А» різновид №1 reason №4-2)

РА-1-R-4-3 (Problem типу «А» різновид №1 reason №4-3)

інструмент обрано правильно, проте процедура його застосування містить істотні недоліки, що призводять до неможливості досягнути мети (вирішити проблему)

процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавлених осіб

процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до виникнення корупції

процедура передбачає необхідність отримання рішення колегіального органу

PA-1-R-4-4 (Problem типу «А» різновид №1 reason №4-4)	процедура передбачає необхідність отримання проміжних рішень/висновків/експертиз третіх осіб
PA-1-R-4-5 (Problem типу «А» різновид №1 reason №4-5)	процедура не передбачає чітких строків/термінів
PA-1-R-4-6 (Problem типу «А» різновид №1 reason №4-6)	процедура передбачає права присутності особи при ухваленні рішення щодо неї
PA-1-R-4-7 (Problem типу «А» різновид №1 reason №4-7)	процедура не передбачає права на адміністративне оскарження рішень

PA-2 (PROBLEM ТИПУ «А» РІЗНОВИД №2) / РЕГУЛЮВАННЯ ДОСЯГАЄ МЕТИ (ПРОБЛЕМА ВИРІШУЄТЬСЯ ПОВНІСТЮ АБО ЧАСТКОВО), АЛЕ НАДТО ВИСОКОЮ ЦІНОЮ

PA-2-R-1 (Problem типу «А» різновид №2 reason №1) регулювання надто дороге для бізнесу, щоб його взагалі застосувати

PA-2-R-1-1	обрано надмірно жорсткий/дорогий інструмент
PA-2-R-1-2	процедура застосування інструменту має вади, що передбачає високий рівень витрат для бізнесу
PA-2-R-1-3	інструмент регулювання застосовується в фіскальних цілях (для наповнення бюджету)

PA-2-R-2 регулювання надто дороге для держави, щоб його взагалі застосувати

PA-2-R-2-1	застосування регулювання потребує надмірних інвестицій в інфраструктуру
PA-2-R-2-2	застосування регулювання потребує надмірних людських ресурсів
PA-2-R-2-3	застосування регулювання потребує надмірного часу

PA-2-R-3 регулювання було неправильно імплементоване, що призвело до високих витрат в його застосуванні

PA-2-R-3-1	були допущені помилки при нормопроєктуванні
PA-2-R-3-2	не було виділено необхідне фінансування
PA-2-R-3-3	не було здійснено необхідних адміністративних заходів (не створено орган, не передано функції/повноваження)
PA-2-R-3-4	не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення)

PA-2-R-4 в процесі прийняття та застосування інструменту регулювання істотно змінилися обставини

PA-2-R-4-1	відпала актуальність проблеми
PA-2-R-4-2	істотно змінився масштаб проблеми
PA-2-R-4-3	істотно змінилося значення проблеми (стала значно більш або менш важливою)
PA-2-R-4-3	з'явилися додаткові фактори, що істотно впливають на проблему та не усуваються застосованим інструментом регулювання

PA-2-R-5 інструмент обрано правильно, мета досягається, проте процедура його застосування містить істотні недоліки, що призводять до надмірних витрат для досягнення мети

PA-2-R-5-1	процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавлених осіб
PA-2-R-5-2	процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до виникнення корупції
PA-2-R-5-3	процедура передбачає необхідність отримання рішення колегіального органу
PA-2-R-5-4	процедура передбачає необхідність отримання проміжних рішень/висновків/експертиз третіх осіб

- PA-2-R-5-5 процедура не передбачає чітких строків/термінів
- PA-2-R-5-6 процедура передбачає права присутності особи при ухваленні рішення щодо неї
- PA-2-R-5-7 процедура не передбачає права на адміністративне оскарження рішень

PA-3 (PROBLEM ТИПУ «А» РІЗНОВИД №3) / РЕГУЛЮВАННЯ ДОСЯГАЄ МЕТИ, АЛЕ НЕГАТИВ ВІД НЬОГО Є НАДТО ЗНАЧНИМ (ЗАВДАЄ ІСТОНОЇ ШКОДИ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ІНШИХ ЦІЛЕЙ/ВИРІШЕННЯ ІНШИХ ПРОБЛЕМ):

PA-3-R-1 (Problem типу «А» різновид №3 reason №1) запровадження регулювання завдає істотної шкоди для розвитку економіки

- PA-3-R-1-1 запроваджене регулювання призводить до збільшення тільової частини економіки
- PA-3-R-1-2 запроваджене регулювання призводить до зменшення бізнес-активності на ринку (зменшення ринку)
- PA-3-R-1-3 запроваджене регулювання призводить до зменшення рівня конкуренції/до монополізації ринку
- PA-3-R-1-4 запроваджене регулювання призводить істотного дисбалансу інтересів на ринку
- PA-3-R-1-5 запроваджене регулювання призводить до створення окремого ринку корупційних послуг

PA-3-R-2 запровадження регулювання завдає істотної шкоди для досягнення інших цілей держави (вирішення інших проблем)

- PA-3-R-2-1 застосування регулювання завдає шкоду системі верифікації
- PA-3-R-2-2 застосування регулювання завдає шкоду системам моніторингу, контролю та нагляду
- PA-3-R-2-3 застосування регулювання завдає шкоду системі захисту права власності
- PA-3-R-2-3 застосування регулювання завдає шкоду системі притягнення до відповідальності

PA-3-R-3 регулювання було неправильно імплементоване, що призводить до завдання істотної шкоди

- PA-3-R-3-1 були допущені помилки при нормопроектванні
- PA-3-R-3-2 не було виділено необхідне фінансування
- PA-3-R-3-3 не було здійснено необхідних адміністративних заходів (не створено орган, не передано функції/повноваження)
- PA-3-R-3-4 не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення)

PA-3-R-4 в процесі прийняття та застосування інструменту регулювання істотно змінились обставини

- PA-3-R-4-1 відпала актуальність проблеми
- PA-3-R-4-2 істотно змінився масштаб проблеми
- PA-3-R-4-3 істотно змінилося значення проблеми (стала значно більш або менш важливою)
- PA-3-R-4-3 з'явилися додаткові фактори, що істотно впливають на проблему та не усуваються застосованим інструментом регулювання

PA-3-R-5 інструмент обрано правильно, мета досягається, проте процедура його застосування містить істотні недоліки, що призводить до завдання істотної шкоди

- PA-3-R-5-1 процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавених осіб
- PA-3-R-5-2 процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до виникнення корупції
- PA-3-R-5-3 процедура передбачає необхідність отримання рішення колегіального органу

- PA-3-R-5-4 процедура передбачає необхідність отримання проміжних рішень/висновків/експертиз третіх осіб
- PA-3-R-5-5 процедура не передбачає чітких строків/термінів
- PA-3-R-5-6 процедура передбачає права присутності особи при ухваленні рішення щодо неї
- PA-3-R-5-7 процедура не передбачає права на адміністративне оскарження рішень

PA-4 (PROBLEM ТИПУ «А» РІЗНОВИД №4) / НЕМОЖЛИВО ВИЗНАЧИТИ ЧИ ДОСЯГАЄ РЕГУЛЮВАННЯ МЕТИ:

PA-4-R-1 не зрозуміло для чого регулювання запроваджувалось

- PA-4-R-1-1 регулювання запроваджувалось не для вирішення конкретної проблеми
- PA-4-R-1-2 проблема для якої запроваджувалось регулювання описана занадто абстрактно

PA-4-R-2 зрозуміло для чого регулювання запроваджувалось, але виміряти це не теоретично можливо

- PA-4-R-2-1 проблема для якої запроваджувалось регулювання описана достатньо, щоб її зрозуміти, проте оцінити її можна лише за абстрактними показниками
- PA-4-R-2-1 проблема для якої запроваджувалось регулювання описана достатньо, щоб її зрозуміти, проте оцінити її можливо лише шляхом опитування суб'єктивної думки

PA-4-R-3 зрозуміло для чого регулювання запроваджувалось, виміряти це теоретично можливо, але відсутні державні механізми для цього

- PA-4-R-3-1 проблему оцінити можливо, проте для цього потрібна відсутня у держави інфраструктура
- PA-4-R-3-2 проблему оцінити можливо, проте для цього потрібна відсутня у держави система збору та аналізу даних

PA-4-R-4 зрозуміло для чого регулювання запроваджувалось, виміряти це теоретично можливо, є державні механізми для цього, але вони не дають адекватної інформації.

- PA-4-R-4-1 проблему оцінити можливо, проте існуюча система збору та аналізу даних не працює
- PA-4-R-4-2 проблему оцінити можливо, проте існуюча система збору та аналізу даних працює, але не дає адекватної інформації

PA-4-R-5 зрозуміло для чого регулювання запроваджувалось, виміряти це теоретично можливо, є державні механізми для цього, вони дають адекватну інформацію, проте вона не використовується для прийняття рішень.

- PA-4-R-5-1 необхідна інформація не доступна через обмежений режим використання
- PA-4-R-5-2 необхідна інформація не доступна через те що не відомо про її наявність
- PA-4-R-5-3 необхідна інформація доступна, але просто не використовується

ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА СКОРОЧЕННЯ

ICO (INITIAL COIN OFFERING) – первинне розміщення монет, форма залучення капіталу у вигляді емісії та продажу інвесторам нових токенів.

БІТКОЇН – перша і найбільш поширена криптовалюта.

БЛОКЧЕЙН – програмно-комп'ютерний алгоритм децентралізованого публічного або приватного реєстру чи бази даних, функціонування якої забезпечується шляхом взаємодії через Інтернет однорангової мережі, або будь-яким іншим способом, що гарантує належний криптографічний захист усіх записів, транзакцій, проведених з використанням відповідної технології.

КРИПТОВАЛЮТА – специфічний вид цифрового активу, функціонування якого забезпечується криптографічними методами.

МАЙНЕРИ – особи, що здійснюють майнінг.

МАЙНІНГ – діяльність з підтримки розподіленої платформи і створення нових блоків з можливістю отримати винагороду в формі емітованої валюти і комісійних зборів у різних криптовалютах.

ТОКЕН – запис в розподіленому реєстрі транзакцій (блокчейні), який засвідчує наявність у власника прав власності або вимоги на об'єкти цивільного права.

ГКУ – Господарський кодекс України

ЄС – Європейський Союз

ПДВ – Податок на додану вартість

ПКУ – Податковий кодекс України

ЦКУ – Цивільний кодекс України

ПЕРЕЛІК ПЕРЕГЛЯНУТИХ РИНКІВ ТА ЗАПЛАНОВАНИХ НА ЦЕЙ РІК

